

JOHANNA MOGENSDOTTER

född 1615 i Bjära

död den 26 januari 1653 å Vinslöv n:r 16

Föräldrar: Bente Troelsdotter och Måns (Mogens) Benktsson

Gift med

KLEMMED MÅNSSON

född 1604 å Vinslöv n:r 16

död 25 oktober 1667 å Vinslöv n:r 16

Barn:

Birgitte född 1639

Karna „ 1649

Nils „ 1651

Hösten 1653 var kommen. I barrskogen brunno de enstaka lövträden guldgula och i sankmarkerna stod vatten. Bönderna i Bjära hade bärgat sin gröda och stängt in kreaturen i de trånga fähusen. Regnet föll, snart skulle kölden komma och snön falla och vintern taga herraväldet.

I gammelgården hade arvskifte ägt rum. I enlighet med Måns Benkts-
sons på dödsbädden uttalade vilja hade den äldste av sönerna, Oluf, er-
hållit hälften av gården och den näst äldste, som efter Bendts bortgång
var Pouffvel, en fjärdedel under det att Bente Troelsdotter och de tre
yngsta barnen tillsammans behöllo den återstående fjärdedelen. För första
gången på över hundra år var gården uppdelad, visserligen uteslutande
mellan syskon, men det kändes ändå vemodigt för Bente Troelsdotter, när
hon tänkte på att hennes faders gård nu inte mer fanns till som en enda
gård. Den hade varit den största gården i Bjära, som varit påförd den
högsta avgiften, två riksdaler. Nu var den inte längre en enhet och i
Kristianstad läns räkenskaper var redan infört: "Annamte aff Olluff Moe-
gensen i Bierre i Vinsloeff soug, for 1/2 grd, ibm Pouffvel Moegensen for
en fjerding ibm Penge vj Rix dr".

Sönerna på gammelgården voro redan när de övertogo den gamla släkt-
gården betrodda män. Tre gånger hade Oluf anmodats vara fadder vid
barndop i Vinslövs kyrka, nu sista gången den 30 mars, då Bente Troels-
dotter bar barnet. Det var barnets föräldrar, som utsågo faddrarna och
man kunde rätt gärna inte undandraga sig uppdraget. Visst kunde det
vara besvärligt, när faddrarna i dåligt väder och på usla färdevägar skulle
föra barnet till kyrkan, men det var ju desslikes ett förtroendeuppdrag. Och
man var ju inte heller ensam, då lagen föreskrev, att till faddrar för sven-
barn skulle tagas två män och en kvinna och för möbarn två kvinnor och
en man. Under åren, som kommo, ökades alltmer förtroendet för bröderna
på gammelgården. I tur och ordning blevo de åldermän för byalaget och

de år denna syssla uppehölls av någon annan, slog det aldrig fel, att denne valde någon av gammelgårdsbönderna till bisittare.

Lyckliga dagar och år förgingo på gammelgården, där Bente Troelsdotters barnbarn började växa upp. Oluf hade en son, Alfrid, och Jens en son, Jeppe. Nils' förstfödde, som kommit till världen den 29 maj 1652, höll sig mest i farmoderns närhet och tultade omkring henne inne i stugan. Kring Bente Troelsdotter höll sig också mest det äldsta barnbarnet Birgitte, som nästan lika mycket var hos mormodern i Bjära som i hemmet i Vinslöv. Det var något som lockade i Bjära och det var att höra om morfaderns äventyr, huru han som 23-åring hade lämnat hemmet i Småland för att draga ut i krig, men huru han sedan hela sitt liv blivit kvar i det land, som han dragit i strid mot, och där blivit lika god skåning som någon annan. Åter och åter måste Bente Troelsdotter berätta om hans öden under kriget och om den unge svenske kungen, som han beundrat så högt, men som sedan stupat i främmande land. Men nu förtaltes det, att Sverige åter skulle ha en lika stor krigarkung och lika segerkrönta krigare, som kämpade nere i ett land, där det ännu fanns kloster och munkar och nunnor.

En dag på sommaren 1657 lopp ryktet ut över allt Skånes land, att Fredrik III förklarar Sverige krig. Upprörda samlades bönderna i Bjära byalag i den ljusa sommarkvällen kring bybrunnen. Nu kunde man vänta utskrivningar igen och åter skulle väl landet bli härjat och skövlat och hungersnöd och farsoter lägga många gårdar öde. Hitintills hade Bjära sluppit lindrigare undan än många andra byar, skulle nu dess olycksdag stunda? Bekymrade gingo bönderna var och en till sitt. Huru länge skulle de männe få gå så här i sin lugna by?

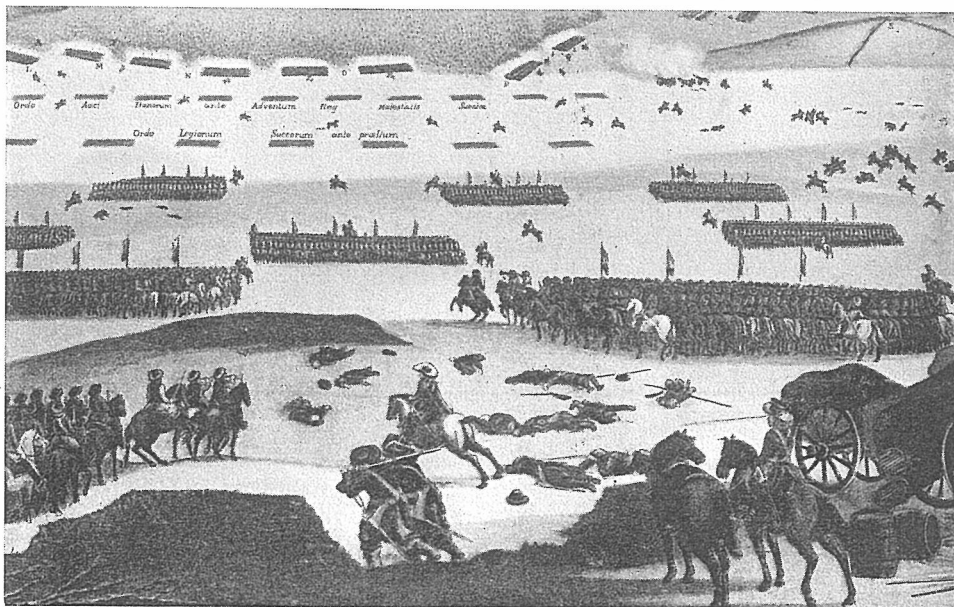
Men månad efter månad gick utan att någon budkavle kallade till samling. Var då kriget redan slut? Visst hade man sport, att svenske kungen längs Östersjön ilat mot Jylland, dit han hunnit långt innan han var väntad, och att Fredrik III, som varit förvissad om, att svenskarna voro bundna nere i Polen, skulle vara fullkomligt rådlös. Man visste ju inte så noga, då allt detta hänt så långt borta i världen, men så sades det i alla fall. Det var vinter nu och inga långbenta, svarta grisar bökade längre på svinvallen, inga kor bölade i fägatan. Halvt igensnöad låg byn, inga underrättelser hunno dit, ty i den okristliga kölden kommo inga vägfäranden och byfolket kunde ej heller taga sig ned till kyrkan i Vinslöv. Aldrig i mannaminne hade man varit med om en sådan kyla.

Första veckan i mars 1658 släppte äntligen kölden och bjäraborna kunde åter en söndag begiva sig till kyrkan, där deras bänkar stått tomma nästan hela vintern. Förvisso var det underliga ting, de härvid fingo spörja. Fred skulle vara slut den 26 februari och Skåne skulle inte längre vara danskt utan svenskt. Hur skulle man förstå detta, då inga drabbningar stått i Skåne och svenskarna knappast under hela kriget varit i Skåne? Men alla tvivel

försvunno, när prästen från predikstolen läste, att Danmark förbundet sig att "afstå och affträda till Hans Kongl. May:tt, desz successorer, Sweriges konungar och chrono, provincierna Hallandh (som för detta chronan Sverige till försäkring hafwer varit inrymbd), Skåhne, Blekinge, Bornholm, medh alle til bemälte provincier, landh och län liggiande städer, slått och fästningar, öijar, skiär, högheeter, herligheeter, iurisdictioner, andelige och werldszlige, skatter, ingiälder, tuller, rântter och rättigheeter till landz och wattn, såsom Danmarcks och Näries konungar them åthniutit och besuttit hafwe — —".

Efter gudstjänstens slut fingo byafolket från Bjära ytterligare höra vilka märkeliga saker, som sig tilldragit hade under den tid, de varit så gott som infrusna. Den svenske kungen hade benyttat sig av den stränga vintern och med hela sin här tågat över sunden mellan öarna. Den 30 januari hade han börjat sin vågsamma färd och den 11 februari hade han nått Själland och danske kungen hade inte haft annat att göra än att bönfälla om fred. Det var dock för märkvärdigt, att Skåne, som inte varit besatt, skulle utlämnas!

Nu hade man efter vinterns avskildhet fått något att tala om i Bjära. Och mer blev det, sedan det kommit bud, att en bonde från byn skulle fara till Malmö för att den 16 april svärja den svenske konungen trohetseden. Det låg närmast till hands, att Pouffvel, som var älderman för året,

ÖVERGÅNGEN AV LILLA BÄLT DEN 30 JANUARI 1658

(Oljemålning på duk av Johan Filip Lemke [1631—1711] efter Erik Dahlbergs teckningar.)

för till Malmö för att å byns vägnar gå eden och hylla konungen. Så for Pouffvel och efter återkomsten hade han mycket att berätta. Malmö var en stor stad med vallgravar runt omkring. Eden hade avlagts i ett förunderligt stort rum på rådhuset. Framför en väldig stol, som var klädd med mjukt rött tyg, hade stått pallar. Över allt samman var det som en stor himmel av samma röda tyg. På båda sidor om tronstolen hade stått officerare i granna uniformer. Pouffvel och alla de andra, som samlats

DEN GAMLA BOKEN PÅ BJÄRA N:R 1
(Foto 1944.)

i salen, hade i tur och ordning fått knäfalla på pallarna, precis som i kyrkan, och säga efter eden, som blivit förestavad. Sedan hade svensk lösen dånat från kanonerna, som stått uppställda nere på torget. Detta och mycket annat hade Pouffvel att förtälja. I Malmö hade han också hört, att svenskarna genast skulle komma att uttaga en militär styrka i Skåne. Det var ett rykte, som visade sig vara sant. Till den förste rusthållaren i Bjära utsågs Pouffvel Mogenssen. Hans rusthåll lydte under Lybeckers skånska ryttare. Ryttaren var svensk och bar namnet Mattis.

Det var inte med ljusa förhoppningar, som skåningarna sågo mot framtiden, sedan Skåne blivit svenskt. De hade under århundraden i med- och motgång känt danskt och betraktat svenskarna som svurna fiender. I Bjära

blev avogheten mot svenskarna inte så stor som på andra håll i Skåne. Den småländske ryttaren, Måns Benktsson, hade ju varit svensk, men han hade varit en karlakt, på vars ord man kunde lita. Vore svenskarna som han, behövde man inte oroa sig, men man fick väl se, vad framtiden kunde föra med sig.

Bakom gammalgården lyste skogens guldröda toppar under en glänsande blå hösthimmel, när den ene av gammalgårdsbönderna, Jens, avled i en ålder av 48 år. Den dom, som fälldes över honom och hans liv, var en god dom.

VINSLÖVS KYRKA

(Foto 1944. Minnesstenen över Troells längst till vänster.)

BIRGITTE KLEMMEDTSDOTTER

född 1639 å Vinslöv n:r 16

död 1675 i Bjära

Föräldrar: Johanna Mogensdotter och Klemmed Månsson

Gift 1659 med

NILS JEPPESSON

född 1612 i Hålabäck

död 1677 i Bjära

Barn:

Kjersti   född 1661, döpt 26 januari

Birgitta   „ 1663,

Jeppa   „ 1665, „ 20 augusti

Pehr   „ 1667, „ 22 september

Klemmedt   „ 1669, „ 26 oktober

Klemmedt   „ 1671, „ 4 juni

Så var då Birgitte Klemmedtsdotter husmor på sina morföräldrars, Bente Troelsdotter och Måns Benktsson, gård, på den gård, där hon tillbringat en stor del av sin barndom och ungdom och dit hon alltid längtat, då hon vistats någon annorstädes. Nu hade drömmen blivit verklighet, hon skulle hela livet få vara kvar där. Och det bästa av allt — hon skulle leva det tillsammans med den man, som vunnit hennes kärlek, och som hon vigts vid en höstdag i Vinslövs kyrka, då almarnas och lindarnas guldglänsande blad ett efter ett föllo över kyrkogången. De första darrande stjärnorna hade redan börjat tändas och det var som dallrade i aftonens blekblå ljus en aning om höst, när brudparet skulle lämna bröllopgården i Vinslöv. Men det var ännu sommar — för henne som skulle draga bort till sin längtans, sina drömmars hem där uppe i Bjära.

Birgitte Klemmedtsdotter vågade knappt tro på sin lycka. Tanken på att det var Oluf morbroders enda barn Alfrids bortgång, som fört med sig, att hon och Nils Jeppesson fått bosätta sig på gammelgården för att med tiden helt få övertaga Olufs hälft, var det enda, som då och då kunde fördystra glädjen. Men dessa mörka tankar försvunno allt mer och mer och Bente Troelsdotter gladdes över barnbarnets lycka, en lycka, som blev än större, när i januari 1661 det första barnet kom till världen. Det var en flicka, som den 26 januari fördes till dopet och fick namnet Kjersti.

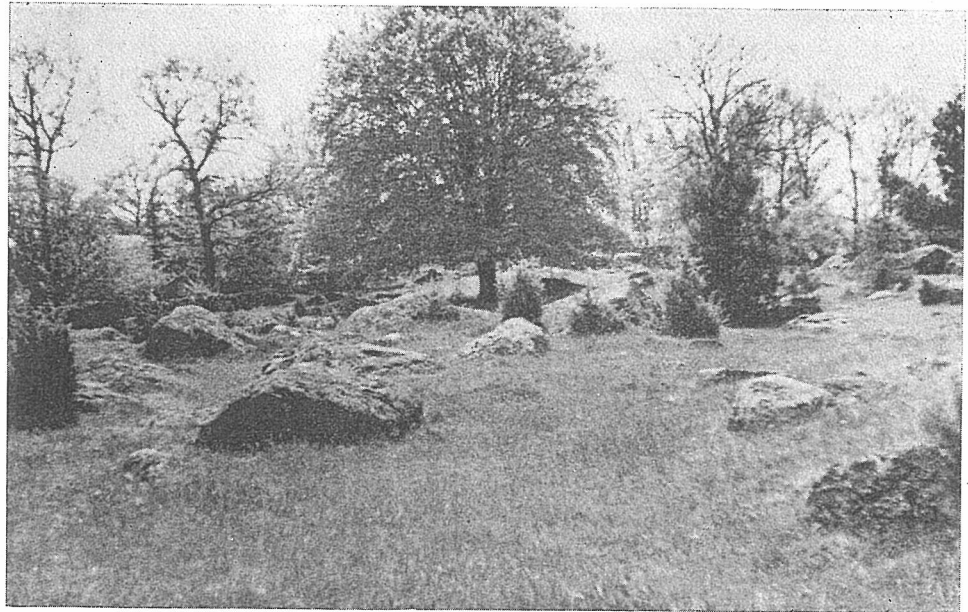
På gammelgården gick arbetet i sina gamla spår. Det var långt lidet på året och mickelsmässan stundade, tjänstefolk skulle flytta och nytt komma i dess ställe. De gamla gävo akt på tecken och märken och spådde väder för vintern och nästa år. Två dagar på rad hade man sett den svarta fågeln med huggnäbb komma flygande från skogen och slå sig ned på gammelgårdens tak. Det var inget gott tecken. Och nu som alltid bådade

korpen dödsfall. Redan i början av år 1662 avled den ene av gammelgårdsbönderna, Nils. Och under åren som kommo, följde det ena dödsfallet efter det andra på gammelgården.

Den 24 januari 1664 upplevde Birgitte Klemmedtsdotter en av sitt livs största sorger, då mormodern gick bort. Och det var inte endast Birgitte, som sörjde. Sorgen låg tung över hela gammelgården, som sett Bente Troelsdotter födas och växa upp och där hon levt hela sitt liv. Men sorg och glädje växla i människors och gårdars liv och någon månad efter den dag, då Bente Troelsdotter förts till vila på Vinslövs kyrkogård, föddes åter ett flickebarn på gammelgården. Hon fick sin moders namn Birgitta.

Vintern hade kommit och gått och våren hade hållit sitt intåg med honungsdoftande sälgblommor, gröna backar med blåsippor och gullvivor och blommande hägg kring gammelgården. Nu var det sommar med en rikedom av blommor och doft från hagar och skog och den 20 augusti döptes Birgitte Klemmedtsdotters och Nils Jeppessons son till Jeppa.

Några år hade gått och åter var det flyende sommar och i september 1667 kom ännu en gosse till gammelgården. Vid dopet den 22 september erhöll han namnet Pehr. Två år senare föddes åter en gosse, som den 26 oktober döptes och fick namnet Klemmedt. Hans liv blev dock icke långt, redan den 19 mars 1670 fick han på nytt föras till Vinslöv, denna gång

NU VAR DET SOMMAR MED EN RIKEDOM AV BLOMMOR OCH DOFT FRÅN HAGAR OCH SKOG . . .

(Foto 1944 från Bjära n:r 1.)

för att bäddas ner på kyrkogården. Några månader senare måste man åter ställa till med gravöl på gammalgården, nu efter Pouffvel Mogenssen. Och efter ytterligare några månader skildes även den siste av Bente Troelsdotters och Måns Benktssons söner, Oluf, hädan. Hälften av gammalgården kom därmed att tillhöra Birgitte Klemmedtsdotter och Nils Jeppesson, vilken efter Pouffvel Mogenssen övertagit rusthållet under Skånska Kavalleriregementet och Sandby Kompani. Den andra hälften av gammalgården var nu uppdelad mellan Jens Mogenssens son Jeppe och Bengta Mogensdotter och hennes man Tufve Svensson.

I juni 1671 kom en ny Klemmedt till gammalgården, men inte heller han för att stanna där. Den 8 december samma år jordfästes han på Vinslövs kyrkogård.

Trots sorgen över de två små sönerna, som så tidigt gått bort, gick livet på gammalgården i sina vanda fåror. De olika sysslorna växlade med årstiderna och år lades till år. 1675 sjuknade Birgitte Klemmedtsdotter och efter några veckors sjukdom avled hon, endast 36 år gammal. Åter hade gammalgården fått sorg. Hon, den unga, i vars hjärta kärleken till släktgården brunnit som en nästan förtärande eld, hade gått bort. I haven föllo fruktträdens vita blomblad över de örtasängar, som hon ordnat med

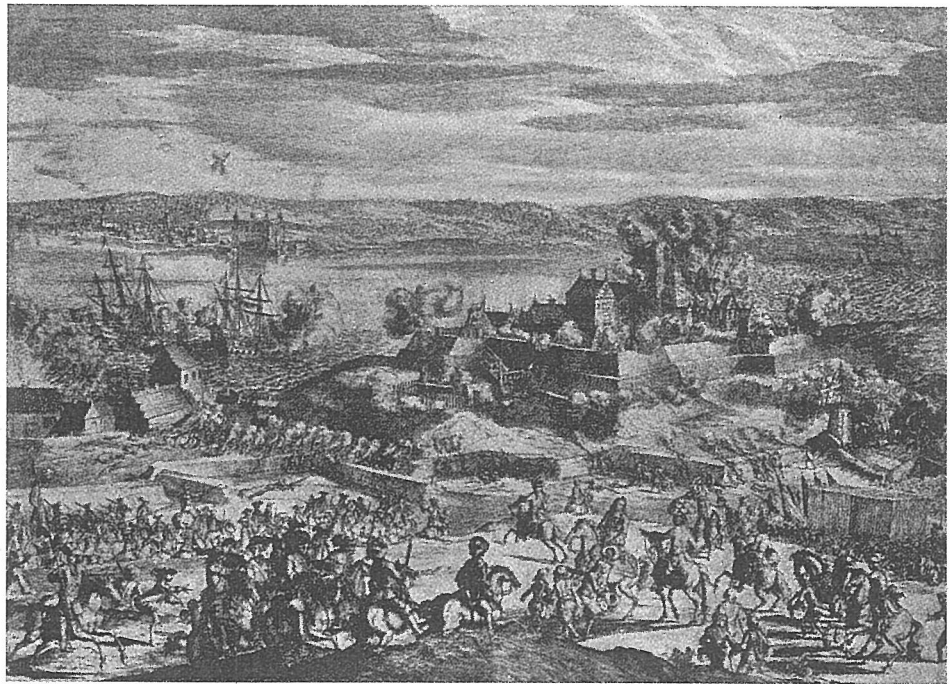
I HAVEN FÖLLO FRUKTTRÄDENS VITA BLOMBLAD ...

(Foto 1944 från Bjära n:r 1.)

så mycken omsorg, och genom de stora granarna drog vinden suckande och klagande. Gammeln gården hade mist sin härskarinna. . .

Birgitte Klemmedtsdotters bortgång var ett hårt slag för Nils Jeppesson, ett slag, som han aldrig repade sig efter. När hans första hustru, Anna, hade avlidit hade han lämnat gården i Boarp, då sorgen och saknaden där kändes honom för tung. Nu var han för gammal att börja på nytt och han fick stanna kvar i Bjära. Han hade ju också barnen att tänka på.

Fred hade nu rått i många år. Men en dag i februari 1676 bröts freden, då den danske kungen Kristian V förklarade Sverige krig. Det förspordes, att den danska flottan skulle ha slagit den svenska i flera drabbningar och landsatt trupper vid Ystad, dit de fåtaliga svenska trupperna samlades. Danskarna begagnade då tillfället att landsätta 14,000 man vid Råå fiskeläge och den underlägsna svenska hären drog sig upp mot Småland för att hämta förstärkningar. Dessa dröjde och efter sex veckor voro Hälsingborgs slott, Landskrona kastell och Kristianstads fästning i händerna på danskarna, som av en stor del av Skånes befolkning hälsades som befriare. Snapphanarna blandade sig också i kriget på danskarnas sida. De hade bakom sig en lång tid av gränsuppbåd och bondedrabbingar med ett ursprung, som förlorade sig i tider, då man som en naturlig sak

HÄLSINGBORGS SLOTT STORMAS AV DANSKARNA 2 OCH 3 JULI 1676

(Kopparstick av Romeyn de Hooghe.)

tog vapnen från väggen och gick man ur huse för att slå ihjäl fienden. Sedan dess hade en organisation genomförts. Snapphanarnas befälhavare stoltserade med militära titlar och kallade sig kaptener eller löjtnanter under Danmarks krona. En del av dem förde ordentliga rullor över sitt manskap, som till stor del bestod av skånska knektar, som uttagits till krigstjänst på svenska sidan, men rymt ur tjänsten. Danske kungen uppmantrade dem och kallade dem sina trogna och rättsinniga undersåtar under det att de svenska truppstyrkorna ständigt voro på jakt efter dem. Detta var dock ingen lätt uppgift, då de understöddes av befolkningen. Helst höllo de till i skogarna, där förföljarna gingo vilse och blevo skjutna från bakhåll. Flera gånger uppmanade svenskarna snapphanarna att avstå från sin landsförrädiska verksamhet, men med så gott som inget resultat. I januari 1677 utfärdades en förordning, att om någon snapphane greps i en socken eller de svenska krigsmännen skadades, skulle alla bönder i hela socknen anses såsom förrädare och "icke allenast böta för varje man

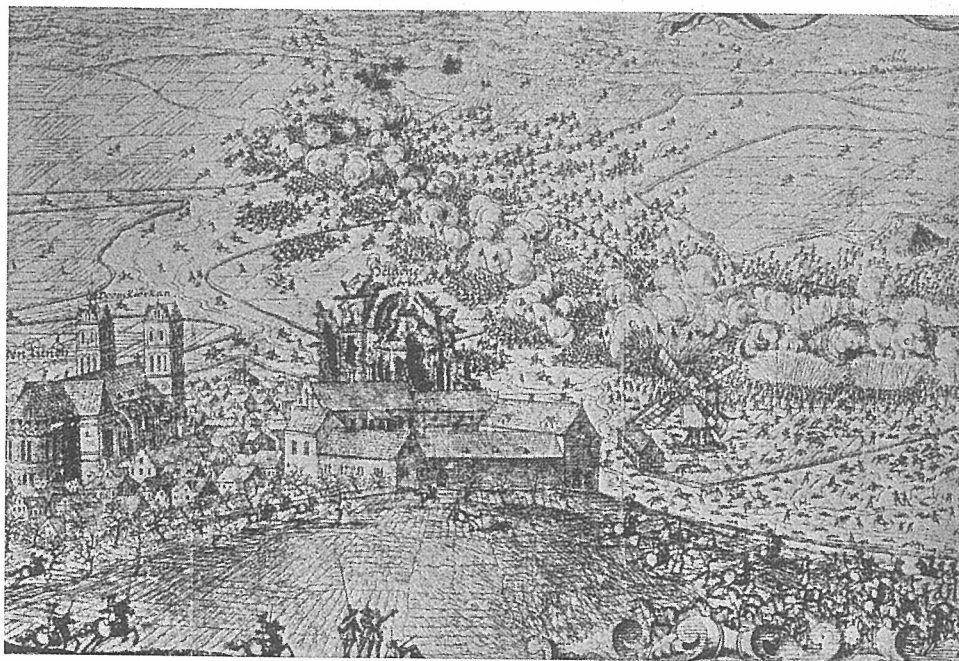

KRISTIANSTADS SLOTT STORMAS AV DANSKARNA 15 AUG. 1676

(Kopparstick av Romeyn de Hooghe.)

1,000 rdr., utan ock var tionde man efter lottning vara förfallen till hängning". Men snapphanarna voro ett folk av hårt virke. De föredrogo att svälta ihjäl eller förblöda framför att bli tagna av svenskarna och besträffade av dem genom att "bliva spetsade och med ett spjut längs ryggraden genomstungna samt ställda bredvid allmänna landsvägen till varnagel, uti vilken fasliga ställning under begabberi och ovettt gentemot sina utsökingsmän de kunde uthärda flera dagar". Så länge snapphanarna stodo väl med befolkningen, voro de nästan oåtkomliga, men när det stödet upphörde, voro de dömda. Svultna, förvildade och jagade höllo de sig vid liv i skogarna. På nätterna smögo de sig ned till stugorna för att plocka bort blyinfattningen kring fönsterrutorna för att få material till kulstöpning. Under hela kriget gjorde de svenskarna mycken skada och ovärdeliga voro de tjänster, som de gjorde danska hären såsom spejare och vägvisare.

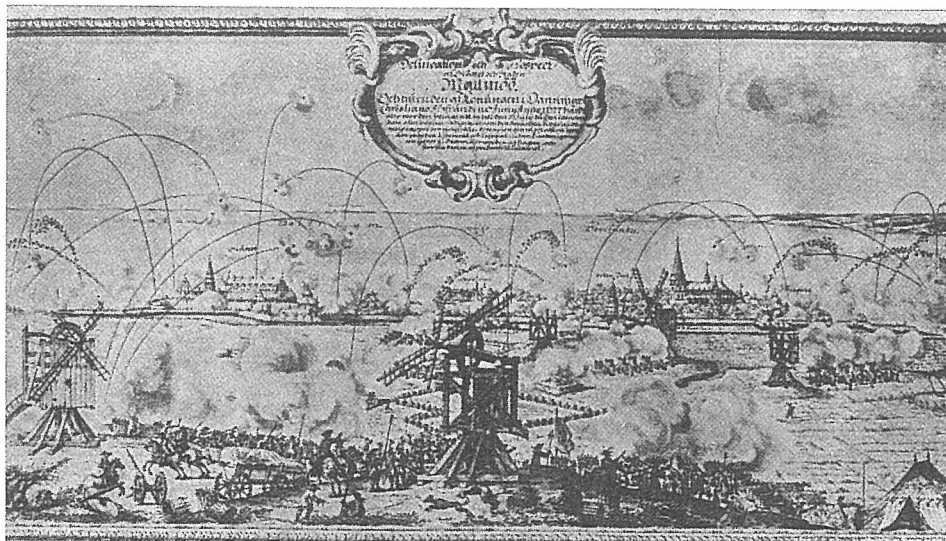
I slutet av oktober 1676 bröt Karl XI med en stark här åter in i Skåne under ständiga strider med snapphanar och bondeskaror, som spärrat vägarna med stora träd. Vid Bårslöv möttes de svenska och danska härarna och lågo i flera dagar och bevakade varandra. Därefter drogo

DETALJ AV EN AV ERIK DAHLBERGS TECKNINGAR AV SLAGET VID LUND 1676

Till vänster Lund, i bildens mitt ruinerna av Allhelgonaklostrets kyrka samt klosterbyggnaderna, vid denna tid residens för lagmannen över Skåne.

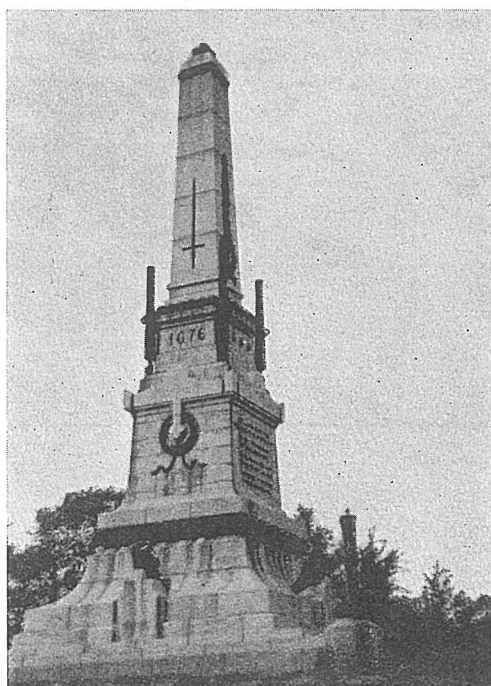
de båda härarna söder ut till Kävlingeån. Efter tre veckor gingo dock svenskarna till anfall. Natten mellan den 3 och 4 december gingo de nämligen över ån vid Rinnebäck och snart var slätten norr om Lund ett blodigt slagfält. Vem som skulle bli segrare var länge ovisst. Flera gånger såg det ut som om segern skulle tillfalla danskarna. Vid ett sådant tillfälle kom kung Karl själv i spetsen för sin avdelning till undsättning och striden slöt med seger för svenskarna. Efter den blodiga segern vid Lund, där hälften av de stridande stupade, drogo svenskarna mot Hälsingborg. På vägen dit brändes alla byar runt Landskrona för att hindra danskarna från att skaffa föda eller bränsle. Nästa år försökte danskarna storma Malmö, vilket dock misslyckades. Härefter drogo de sig mot Landskrona, där 1677 års största slag stod vid Rönneberga högar. Det slutade med seger för svenskarna. Krigslyckan följde fortfarande svenskarna, som 1678 lyckades erövra Kristianstad, men först på hösten nästa år voro de stridande äntligen benägna att sluta fred. Vid freden i Lund den 26 september 1679 förblev Skåne svenskt, men hela landskapet var utplundrat. Städernas köpenskap låg nere, ett betydande antal gårdar voro brända och andra stodo öde, adeln hade gjort stora förluster både i liv och egendom; en del av den gamla dansk-skånska adeln hade blivit förvisad från Skåne och dess främste representant Jörgen Krabbe till Krageholm, som av svenskarna blivit överbevisad om att ha stått i förbindelse med snapphanarna, hade dömts till döden för högförräderi och avrättats år 1678.

MALMÖS BELÄGRING 6 JUNI—5 JULI 1677

(Teckning av Erik Dahlberg.)

Nils Jeppesson hade aldrig hämtat sig efter hustruns död och under krigsåren gick han bort. År 1677 slutade hans liv — så stilla som när ett ljus blåses ut.

MONUMENTET ÖVER SLAGET VID LUND

PEHR NILSSON

född 1667 i Bjära

död 1736 i Bjära, begravnen 16 maj

Föräldrar: Birgitte Klemmedtsdotter och Nils Jeppesson

Gift 1690 med

ANNA PEHRSDOTTER

född 1670

död 1726 i Bjära

Barn:

Anders	född	9 februari	1691
Nils	„		1692, döpt 7 februari
Anders	„	10 juni	1694
Jöns	„		1697
Sven	„	december	1698
Troed	„		1699
Sven	„	december	1700
Ola	„		1703
Svenborg	„	14 oktober	1707
Bengt	„		1710, döpt 3 mars
Troed	„		1711, „ 5 „
Bereta	„		1713, „ 9 februari

Åter hade en ny rusthållare trätt till på gammelgården. Det var Birgitte Klemmedtsdotters och Nils Jeppessons son Pehr, som nu hade att svara för rusthållet med alla de nya förordningar, som Karl XI infört. Visserligen hade gården genom den nya stadgan blivit befriad från vissa avgifter mot det att den underhöll en ryttare med häst, men utgifterna voro dock ganska dryga. För någon tid sedan hade besked kommit, att rusthållaren vore skyldig anskaffa "hafrepåsar", tornistrar, som skulle bindas om halsen på hästen "att gifwa hästen däruti Hafra på Marschen, på det att Hafren icke må komma till spillning". Vidare ålades rusthållaren att anskaffa skrapor och viskedukar och att tillse, att nummerhästen ryktades två gånger om dagen, varvid benen icke finge tvättas med vatten, när de då kunde bli styva, utan endast gnidas med halm eller hö. En ny pålaga för rusthållaren var även, att han årligen skulle inbetala sex daler silvermynt till en fond, ur vilken munderingarna, när så tarvades, kunde förnyas.

Glädje och sorg hade växlat på gammelgården. I början av år 1690 hade Pehr Nilsson fört sin unga brud till sina fäders gård. Den 9 februari 1691 hade den förstfödde sonen Anders kommit till världen, men redan efter elva veckor och fem dagar gick han bort. I februari påföljande år fick vaggan åter tagas fram och den 7 februari kristnades den nyfödde efter farfadern till Nils. Två år senare, den 10 juni 1694, kom en ny Anders till

gammalgården och 1697, samma år som budskapet om Karl XI:s död spreds över landet, såg Jöns dagens ljus. Meddelandet om kungens död väckte sorg och förstämning i Bjära. Huru skulle det nu gå, när den kung, som alltid stått på böndernas och rusthållarnas sida, gått bort? Förvisso skulle adelsmännen, som genom reduktionen gått miste om en stor del av sin gamla makt och bestämmanderätt, söka benyttja tillfället att taga tillbaka sina rättigheter, i vilket fall bönderna väl snart voro tillbaka i

CARL XII
(Oljemålning av David v. Krafft.)

samma läge som före reduktionen. Det var svårt att komma från slika tankar och oron växte tills det efter 1697 års riksdag som en löpeld gick ut över landet, att den nye, endast femtonårige kungen bestämt avvisat adelns försök att återvinna sina privilegier. Helt lade sig dock icke oron över, vad framtiden skulle föra med sig. Skulle den unge kungen vara mäktig att bevara den fred, som snart rått i 20 år? Kunde man inte befara, att fienderna, när Sveriges rike nu styrdes av en yngling, skulle söka återtaga de förlorade landsdelarna? Sådana frågor gjorde man sig litet var och oron minskades inte av, att de sista åren av 1600-talet drabbades av missväxt med såsom följd svält och hungersnöd.

Det nya århundradet hade brutit in och i april 1700 fick Pehr Nilsson ett brev, vars innehåll han anade, redan innan han brutit förseglingen. Det var försett med fjäder i lacket, till tecken på att det borde "gå genom natt och dag utan minsta uppehåll vid största ansvar". Som Pehr Nilsson trott, var det en order från Norra Skånska Kavalleriregementets chef Hans Riddershjälm, att ryttaren på gammelgården inom en vecka skulle infinna sig i "Campementet". Det blev nu bråttom på gammelgården för att få ryttare och häst i ordning, men före utsatt tid var allt klart och ryttaren red ut genom gårdsporten. Det såg bekymmersamt ut. Polen, Ryssland och Danmark hade förklarat Sverige krig. Men kung Karl var dem för snabb. Långt innan någon beräknat, låg svenska flottan i Öresund och Karl stod i Skåne med sin här. Strax söder om Helsingör landstego svenskarna och danske kungen, Fredrik IV, var nödsakad att genast sluta fred för att undvika ett anfall mot Köpenhamn. Efter freden med Danmark vände Karl XII sig mot Ryssland och i december 1700 flög budskapet om den 18-åriga hjältekonungens sagolika seger vid Narva på ryktets vingar över en förvånad värld. Sveriges ära strålade klarare än någonsin. Samma dag som segerbudskapet nådde Bjära, föddes på gam-

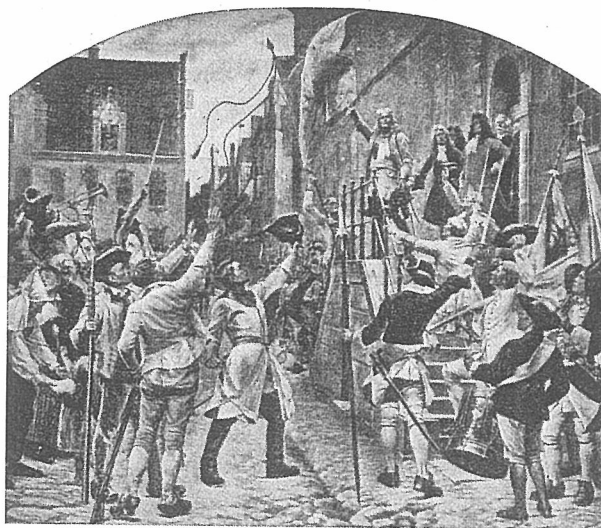

SEGERN VID NARVA

(Oljemålning av Gustaf Cederström.)

melgården en gosse, som i dopet fick namnet Sven. Den son, som två år tidigare kommit till världen, hade redan efter 14 dagar åter gått bort och på själva nyårsdagen blivit begravnen på Vinslövs kyrkogård. 1703 utökades barnskaran med ännu en son, Ola.

Det var nu flera år sedan ryttaren på gammelmgården dragit ut i kriget och ännu hade icke något försports om fientligheternas upphörande. Tvärtom kommo gång på gång bud om de stora segrar, som kungen och hans

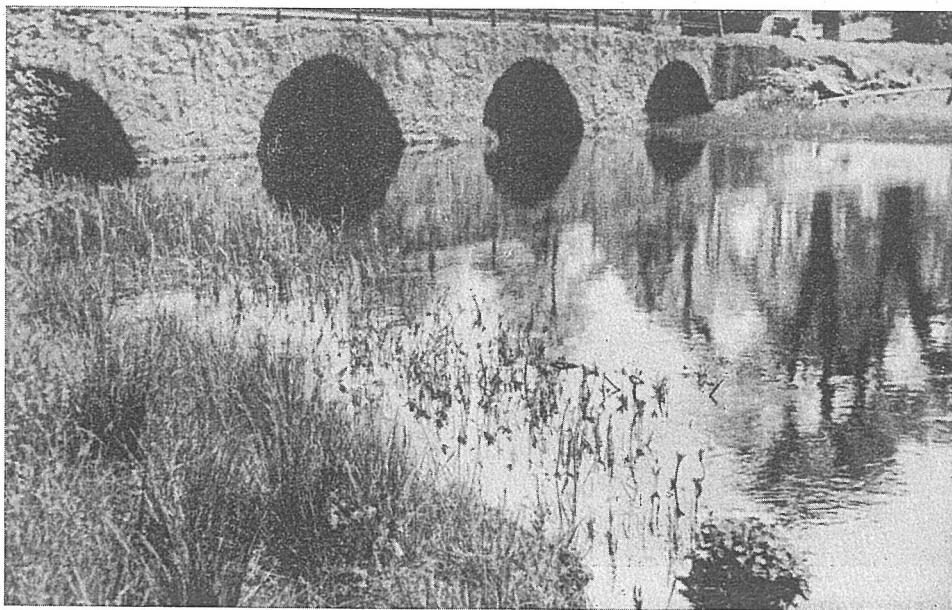

MAGNUS STENBOCK I MALMÖ 1709
(Dekoratív málning av Gustaf Cederström.)

karoliner vunno. På sommaren 1706 insåg den polske kungen, att allt motstånd mot svenskarna var förgäves och fred slöts i september, varefter Karl med sin segerrika här tågade mot Ukraina, där han på sommaren 1708 vann en lysande seger över ryssarna. Vintern, som följde, blev ovanligt sträng. Vad vapnen ej förmått mot den svenska hären, det mäktade vintern med ursinniga snöstormar och med en köld, som kom blodet att stelna i soldaternas ådror. Med oerhörd tapperhet utstodo de svenska soldaterna fasansfulla lidanden, fasta i sin tro på kung Karl, som de in i döden hoppades skulle föra dem till en slutlig seger. Med vinterns lidanden bakom sig måste hären utkämpa slaget vid Poltava den 28 juni 1709. Trots all tapperhet slutade striden med nederlag för svenskarna och följderna härav visade sig snart. Danske kungen ansåg nu tillfället lämpligt återtaga de i Roskildefreden förlorade landskapen och utrustade en här. Skånes guvernör, Magnus Stenbock, försatt inte tiden. Fastän femtio år förflutit sedan Skåne blev svenskt, var han inte övertygad om skåningarnas

trohet mot Sverige. Han lät därför kungöra vilka straff, som väntade, om någon slog sig på snapphaneri. I Malmö samlade Stenbock utanför rådhuset stadens ämbetsmän och borgerskap och tog ed av dem att förbli Sverige trogna. Han påminde dem om vilka offer, Sverige gjort för att behålla Skåne, och erinrade om, att i fjärran land kämpade Sveriges och Skånes soldater med landets konung för att skapa en bestående fred åt landet. Själv ville Stenbock för Skånes land offra liv och blod. Hans flammande ord, som manande och eldande trängde ut över land och rike, följdes av de församlades löfte och ed till Sveriges krona.

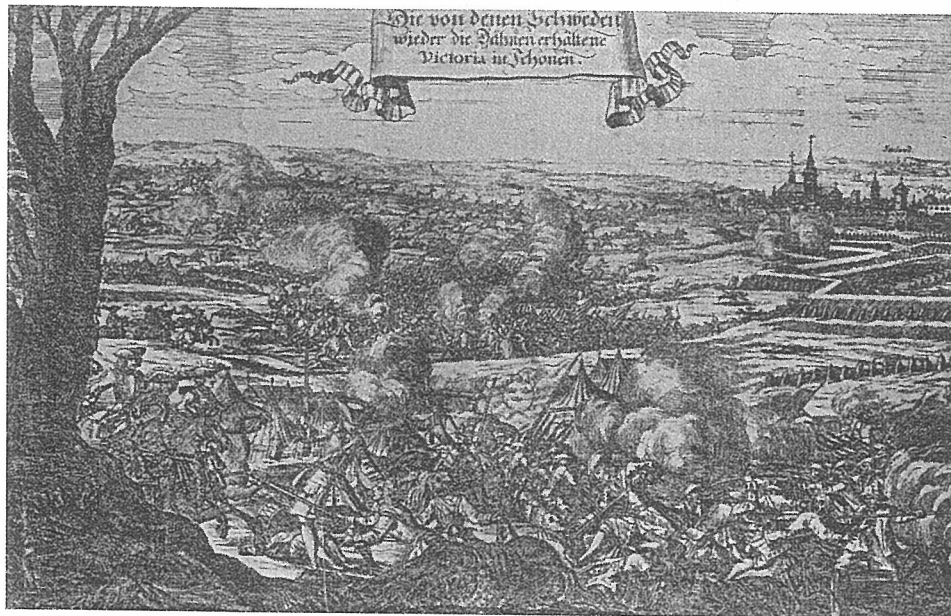
Den 1 november 1709 landstego danskarna vid Råå fiskeläge för att försöka återtaga Skåne. En trupp rödklädda fiender tågade genom Bjära norrut mot Sörby, dock utan att förstöra någonting, emedan "I ären vårt folk". Vid Gumlösa drabbade de svenska och danska trupperna samman och under en och samma månad innehades byn inte mindre än fem gånger omväxlande av svenskar och danskar. Sedan danskarna lidit det slutliga nederlaget, drogo de sig tillbaka över bron vid Almaån och plundrade och skövlade. Stenbock, som endast förfogade över en obetydlig här, hade dragit sig österut för att åtminstone försöka hindra danskarna att gå över Helgeå och därigenom stoppa deras framfart till Blekinge. Detta lyckades dock icke och sedan svenskarna efter ett mindre nederlag vid Fjälkinge och Viby måst utrymma Skåne, fortsatte danskarna mot Karlskrona, där den svenska flottan låg. Den danske befälhavaren insåg, att hans trupper

BRON ÖVER ALMAÅN VID GUMLÖSA

voro allt för svaga för att belägra staden och begärde förstärkning från hemlandet. Då denna uteblev, måste han draga sig tillbaka för att inte bli avskuren från Skåne. Detta hände i januari 1710. Under tiden hade Stenbock lyckats samla en här. Många av de 16,000 uppbådade krigarna voro klädda i vita vadmalrockar eller slitna getskinnspälsar och ett helt regemente satt till häst i träskor. Men på härens hänförelse och segervilja fanns intet att anmärka och i slaget vid Hälsingborg den 28 februari 1710 vunno Måns Bock och hans getapojkar en lysande seger över danskarna, som flydde i vild oordning.

Det var svåra tider för Skånes befolkning. Kriget följdes av missväxt och hungersnöd. År 1711 skrev Skånes guvernör: "På femtio år, som jag varit här i Skåne, har jag aldrig sett armodet och eländet så stort". Många hemman lågo öde. I Vinslövs socken funnos många ödehemman, som ingen ville kännas vid, enär krigsskatterna voro så dryga, att avkastningen knappast förslog till deras gäldande och det för övrigt endast funnos åldringar och barn till att sköta gårdarna. I Bjära liksom annorstädes rådde nöd. Kornet hade frusit bort och tegarna stodo svarta. Vål var, att höskörden blivit medelmåttig, så att djuren inte skulle behöva svälta ihjäl. Som vanligt alla år, då säden slog fel, blåste också skogsfågeln bort och snarorna behövde knappast vittjas, då de ändå för det mesta voro tomma. På vintern voro vargarna framme och trängde sig in i ett fähus i byns

SLAGET VID HÄLSINGBORG 1710

(Samtida kopparstick i Krigsarkivet.)

nordligaste gård. Det var en hungerns vinter och det blev inte bättre på våren. Ju kortare foderstrån i ladan, desto längre vinter, det slog aldrig fel. Det tycktes inte vilja bli vår och när det äntligen började våras ett gott stycke in i maj, då var det skralt med utsädet. Många av tegarna blevo osådda av brist på utsäde, korna hade fått vassa ländkotor och tunna lår och stodo i sin. Värst av allt var dock att se barnens bleka kinder och glansiga ögon. Så kom pesten. Från tre håll angrep den Skåne:

SÖRBY KYRKA

till vars torn klockaren tog sin tillflykt för att slippa delta i kriget.

den kom österifrån längs kusten från Blekinge, västerifrån över sundet, söderifrån från Pommern. I tre år rasade pesten, i synnerhet under höstmånaderna och gård efter gård lades öde. I gammalgården rycktes Troed och Bengt, som döpts den 3 mars 1710, bort av farsoten. Det syntes ock, som om de två yngsta barnen, Svenborg, som på Calixti dag den 14 oktober 1707 kommit till världen, och Troed, som fötts under det svåra oåret 1711, även skulle få föras till kyrkogården av brist på passande föda. Barnen överlevde emellertid trots de än svårare år, som kommo. År 1714 skrev guvernören till regeringen, att Skåne "mer än dubbelt emot

någon av de andra svenska provinserna i proportion lidit". Så många tiggare som nu hade aldrig tillförne kommit över gammelgårdens tröskel. Anna Pehrsdotter gav en brödskiva åt var och en, så länge hon kunde någon avvara. Nödbrod med hackelse hade hon nu i många år bakat. Almen fick också släppa till sin bark till degen, liksom hasseln och ljungen sina knoppar.

Det var stränga år att komma igenom. Ofta kommo tidender, att än en och än en annan av släktingar och vänner stupat i kriget eller blivit förda i rysk fångenskap. År 1716 förspordes därtill, att danskarna och ryssarna hade för avsikt att landsätta trupper i Skåne. Detta förhindrades dock av kung Karl, som skyndat till Lund för att avvärja faran. Han föreskrev bl. a. vid detta tillfälle, att alla Sveriges klockare skulle uttagas till krigstjänst. Klockaren i Sörby och Gumlösa flyttade då sin bostad upp i kyrktornet för att undgå utskrivningen. Då han slutligen upptäcktes av kronobetjäningen, som försökte bräcka upp dörren, hoppade han ned genom en glugg och sprang till skogs, där han uppehöll sig till krigets slut. Visserligen hade kung Karl förhindrat danskarnas och ryssarnas planerade intåg i Skåne, men olyckornas tid var därmed icke förbi. Med

KARL XII:S LIKFÄRD

(Oljemålning av Gustaf Cederström.)

60,000 man tågade konungen mot Norge, där han den 30 november 1718 nåddes av den dödande kulan.

Budskapet om konungens död väckte i Bjära liksom överallt i landet sorg och förstämning. För folket hade han blivit den hjälte, som mitt i fiendens ring aldrig förtvivlade om sitt fädernesland och sin rättvisa sak.

Nästa sorgebud kom: i Jämtland hade Armfeldt och hans återvändande karoliner förintats av köld och snöstormar och på ostkusten härjade den ryska flottan och brände städer och byar.

Så kom 1721 freden, den fred, som medförde det svenska östersjöväldets sammanbrott.

På gammalgården hade barnen under tiden vuxit upp och börjat lämna hemmet. Den andre sonen, Anders, var den förste som skaffade sig egen gård. På Sanct Stephani dag den 26 december 1715 vigdes han i Vinslövs kyrka med Sven Germundssons dotter Malena och flyttade därefter till Vanneberga, några kilometer söder om Vinslöv, där han blev rusthållare å Vanneberga n:r 11, 1 mantal.

Äldste sonen Nils var trolovad med Boell Trulsdotter från Ignaberga och den 28 december 1716 stod bröllopet i Ignaberga kyrka. Hon var enda barnet och de nygifta övertogo hennes föräldrahem, Ignaberga n:r 2 1/3 mantal, där Nils Pehrsson blev rusthållare.

Den tredje sonen i ordningen, Jöns, äktade den 22 oktober 1721 i Vinslövs kyrka sin kusin Ingar Pehrsson. Sedan han under flera år skött hennes fädernegård Vanneberga n:r 11, flyttade han till Viby, där han övertog rusthållet på Viby n:r 6 3/8 mantal.

I mars 1726 hölls gravöl på gammalgården. Den 20 mars hade Anna Pehrsson förts till griftero på Vinslövs kyrkogård och sorgen låg tung över den gamla gården.

Den 12 november 1727 härskade åter glädjen på gården. Då höll Pehr Nilsson bröllop för sin enda dotter Svenborg. Hon gifte sig med rusthållaren Nils Persson å Vanneberga n:r 2 1/4 mantal, som efter sin fader Pehr Nilsson övertagit gården och rusthållarskapet.

Den 16 februari 1729 gifte Ola sig i Vinslövs kyrka med sin syssling Anna Tufvesdotter och flyttade till Bosarps församling, där han köpt skatterusthållshemmanet Öslöv n:r 7 2/3 mantal, å vilket han blev rusthållare.

Ett år därefter firades åter bröllop. Det var då Sven gifte sig med Kerstina Klemmedtsdotter från Vinslöv, dotter till kyrkovärden Klemmed Olsson. De nygifta övertogo gammalgården i Bjära, där Sven Pehrsson blev rusthållare.

Den yngste sonen Troed vigdes den 28 december 1736 i Vinslövs kyrka med sin syssling Sissa Nilsson, dotter till kyrkovärden Nils Jönsson å Vinslöv n:r 16 1/2 mantal skatterusthåll. Troed Pehrsson blev sålunda rusthållare å den gård, där hans mormoder fötts och vuxit upp.

Sex år efter det Pehr Nilsson lämnat gården till sonen Sven, gick han bort, 69 år gammal. Den 16 maj 1736 fördes han till vila vid sidan om sin hustru på Vinslövs kyrkogård. Ett gott dagsverke hade nått sitt slut, en livsgärning, som sent skulle glömmas, var lyktad.

Det var många kullar nu på griftegården kring den gamla sockenkyrkan i Vinslöv. Släktled hade kommit och gått och sedan den dag, då den som först röjde mark i Bjära, fördes hit, men alltjämt var gården bebodd av hans efterkommande. De hade älskat gammelgården, alla dessa, som bott där under gångna tider. De hade älskat den nästan som om den varit ett levande väsen. Och när en av dem efter slutad vandring fördes till vila, var släktkärleken så mycket starkare hos den, som tog gården i arv.

"BIÄRA LIJCKSTÄLLE, ÖSTEN OM KYRKAN"

JÖNS PEHRSSON

född 1697 i Bjära

död 27 april 1757 i Viby

Föräldrar: Pehr Nilsson och Anna Pehrsson

Gift den 22 oktober 1721 i Vinslöv med sin kusin

INGAR PEHRSDOTTER

född 1693 å Vanneberga n:r 11

död 5 mars 1779 i Viby. (Samtliga data beträffande Ingar Pehrsson och barnen äro tagna direkt från kyrkoböckerna och överensstämma även med bouppteckningar m. m.)

Föräldrar: Kjersti Nilsson och Per Trulsson

Barn:

Anders	född	1725,	döpt	7 mars
Anna	„	1726,	„	16 oktober
Pehr	„	1739,	„	11 mars
Pernilla	„			
Hanna	„			
Jeppa	„	2 april		1742
Jeppa	„	27 juli		1744
Hanna	„	4 juli		1749

På den del av kristianstadsslätten, som på ena sidan spolas av det öppna havets bredryggiga dyningar och på den andra kringgärdas av nordöstra

— PÅ ENA SIDAN SPOLAS AV DET ÖPPNA HAVETS BREDRYGGIGA DYNINGAR —

Skånes stora sjöar, ligger den lilla byn Viby, vilket namn intill 1778 var gemensamt för såväl socknen som församlingen. Det gamla namnet, Wicbu, byn vid viken, har den fått av sitt läge vid den innersta ändan av en av de vikar i Hammarsjön, som bildas av den utskjutande flacka landtunga, som kallas Håslövsängar.

Det är en gammal kulturbygd. Vä på ena sidan av Hammarsjön nämnes som stad i tidig medeltid och under 1100-talet hade ärkebiskopen ett fast

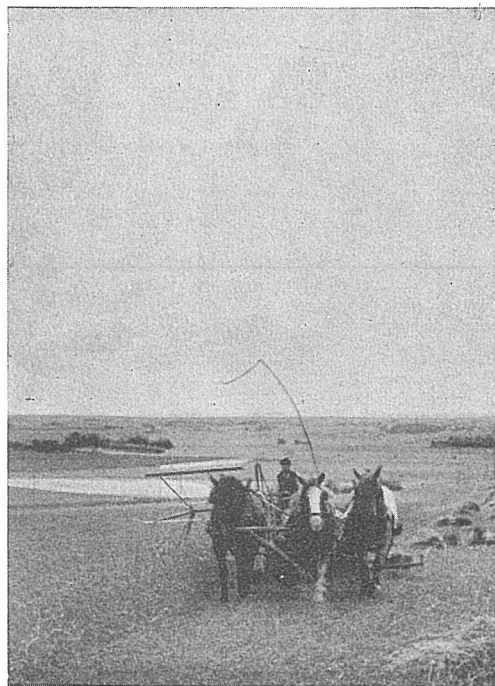
GUMLÖSA KYRKA

(Den äldsta daterade tegelbyggnaden i Sverige.)

slott i Åhus, staden med dominikanerkloster, helgeandshus och hospital, belägen ett 10-tal kilometer söder om Viby. Ett par mil åt andra hållet ligger Gumlösa kyrka, den äldsta daterade tegelbyggnaden i vårt land, invigd år 1191 i närvaro av ärkebiskopen och härföraren Absalon.

Sedan Vä bränts av Gustaf II Adolf, grundlades Kristianstad, som alltsedan dess varit centrum i en aristokratisk bygd. Storgodsen ligga lika tätt som i sydsåne och bakom deras namn skymta ofta ett förgånget årtusende. Det sägenomspunna Trolle-Ljungby reser sina vackert formade gavelrösten mitt på den platta slätten. Ortsbefolkningen berättar gärna legenden om, huru hornet och pipan rövades från trollen och pekar ännu ut ryttarens väg från trollstenen i Magletorp till slottet.

Slätten, som till stor del ligger under 20-metersstrecket över havet, är uppbyggd på en i huvudsak golvplan kritkalkstensterräng, å vilken Baltiska Issjön avsatt sand och lerlager. Närmast kusten har sanden herraväldet och där växer endast dåligt gräs och vindpinad furuskog. Men längre inåt slätten har landskapet helt ändrat karaktär. När man lyssnar till den guldgula sädens rasslande spel i heta sensommardagar eller när man ser självbindare draga över fälten i oregelbundna formeringar, blir

SJÄLVBINDARE DRAGA ÖVER FÄLTEN

intrycket av välmåga och fruktbarhet nästan överväldigande. Längre mot öster stå tobaksplantorna i snörräta rader och potatisen växer i större myckenhet än vad som är vanligt. Man får snart förklaringen. Brännerierna ligga tätt och deras fyrkantiga, murade skorstenar sticka upp litet överallt mellan de halmtäckta, kringbyggda gårdarnas låga tak.

Mitt i denna urgamla kultur och jordbrukarbygd, där slättens mjuka våglinjer sammansmälta med den norr ifrån kommande skogsbygden till ett vackert och harmoniskt helt, låg på 1700-talet kronorusthållshemmanet Viby n:r 6 3/8 mantal.

År 1739 skulle en ny rusthållare taga gården i besittning. Det hade ryktats om, att han skulle vara en dugande man, som visste vad han ville,

och av gammal besutten bondesläkt. Hans fader, Pehr Nilsson i Bjära, hade varit rusthållare, hans fem bröder voro alla rusthållare och hans enda syster var gift med en rusthållare. Men inte nog härmed. Den blivande medlemmen i Viby byalag skulle vara en skrivkunnig och bildad man. Det var sålunda inte att undra på, att den lilla byns invånare med stora förväntningar sågo fram mot den dag, då de skulle få en så lärd man ibland sig. Så kom den dag i vårmånaden Martius, då Jöns Pehrsson

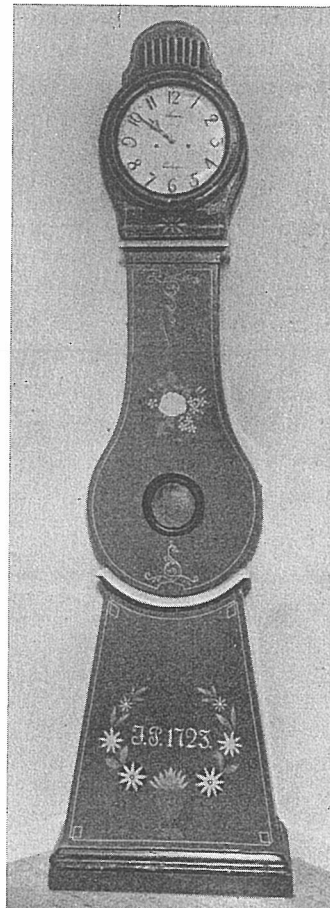
TROLLE-LJUNGBY RESER SINA VACKERT FORMADE GAVELRÖSTEN —

— så hette den nye åboen på Viby n:r 6 — tog sin gård i besittning. Han kom inte ensam. Den 22 oktober 1721 hade han och Ingar Pehrsson vigts i Vinslövs kyrka av kyrkoherden Ivar Blanxius och därefter flyttat till Vanneberga, där Jöns Pehrsson blev rusthållare. Här föddes de tre äldsta barnen, Anders, Anna och Pehr, som endast var några veckor gammal, när familjen kom till Viby. Men döpt var han, ty det hade inte varit rådligt att taga ett odöpt barn den mer än milslånga vägen från Vanneberga till Viby, då alla onda makter kunde fritt husera. Visserligen voro alla försiktighetsmått vidtagna. I lille Pehrs linda låg allt, som kunde skyddas, både flintskärva, vitlök och krut samt ett blad ur psalmboken, så inget oknytt borde kunna komma honom för när. Färden gick

också väl och inget olyckstillbud yppade sig och familjen kunde börja installera sig på sin nya gård, där den redan första dagen kände på sig, att den skulle komma att trivas. Den var också hemtrevlig, Viby n:r 6, inte minst nu i vårkvällens skymning, när den sista dagern silade in genom stugans små blyinfattade fönsterrutor och när senare talgljusens sken kastade sina skuggor på det enrisbeströdda golvet och på den stora klockan, som redan placerats på sin plats på ena sidan om dörren till bakhuset.

Det var tid för vårarbetet, som började i slutet av mars och med friska krafter tog Jöns Pehrsson itu med jordbruket. Det gällde ju att hinna plöja tre räta fåror i Tor, om grödan skulle bli god. Och sedan måste man få allt i jorden på de rätta av naturen själv bestämda tiderna. Först av allt sattes ärtorna, sedan kom havren och på Bonifaciusdagen den 5 juni kornet. Sedan var det rovarnas tur och därefter på Bedadagen börnorna. Allra sist såddes bovetet för enligt en gammal regel skulle jorden då vara så varm, att "den brände klövarna på stutarna". Sedan allt var satt och sått, började Jöns Pehrsson fundera på, om han inte skulle börja odla tobak. 1728 hade han jämte de övriga åboarna i byarna på slätten varit inkallad till tinget för att yttra sig om, huruvida "allmogen begynt något förätta vid tobaksplanteringen". Samtliga hade då svarat, att de "ej något tillgjort eller tillgöra kunde, derföre att de intet förstånd deruppå hafva och derföre att de förmena sig ingen tjenlig jordmån dertill ega, hvarpå tobak vexe kan, men att de gerna se, att högl. ridderskapets och adelns herrgårdsinnehafvare och ståndspersoner ville först begynna till deras undervisning, såvida det å orten kan låta sig göra". Men Jöns Pehrsson tog saken i egna händer. På ett jordstykke nära gården satte han tobaksplanter, som växte och trivdes och på hösten kunde han skörda sin första tobak. Sedan dess odlades i alla år tobak på Viby n:r 6.

År lades till år och familjen blev allt större. År 1743 bröt in. Hattarnas dåligt förberedda revanschkrig mot Ryssland led mot sitt slut och tronföljdsfrågan i Sverige blev allt mer brännande. Även i Viby förmärktes

JÖNS PEHRSSONS STÅKLOCKA,
som gått i arv från släktled till
släktled.

några dyningar efter striderna ute i landet, men de glömdes snart för den farsot, som började härja i byn. Ett av de första offren blev Jöns Pehrsson och Ingar Pehrsdotters lilla treåriga dotter Pernilla. Den 25 mars bars hon till graven på Viby kyrkogård. Sommaren kom, men sjukdomen härjade allt våldsammare och den 11 september fingo föräldrarna följa sina båda yngsta barn, Hanna och Jeppa, på samma tunga vandring. På hösten försvann farsoten lika plötsligt som den kommit och byn började åter leva sitt vanliga, stilla liv. På kvällarna samlade Jöns Pehrsson de sina omkring sig och till spinnrockarnas surr berättade han, hur hans far en gång sett hjältekonungen, den store Carolus XII, när han år 1700 bodde i handlanden Anton Cortmeijers hus vid V. Storgatan i Kristianstad och hur han själv en gång som femtonårs pojke sett den landsflyktige polske kungen Stanislaus Leczinski och hans drottning Katarina Opolinska och deras lilla vackra flicka, som i tre års tid bott i samma hus. Och så fortsatte han berätta, vad han i sin ungdom hört sin fader förtälja om snappa-hanarnas bedrifter och huru för länge, länge sedan på den tiden, då Viby hörde till Danmark, släktens stamfar, som hette Truls, hade besuttit den gård i Bjära, som farfar hade innehaft och som alltid gått i släkten och nu tillhörde Sven farbroder. Under sådana berättelser gingo de långa höst- och vinterkvällarna fort och snart var det åter vår med alla de sysslor, som därmed följde.

TOBAKSPLANTOR

(Foto 1944 från Viby.)

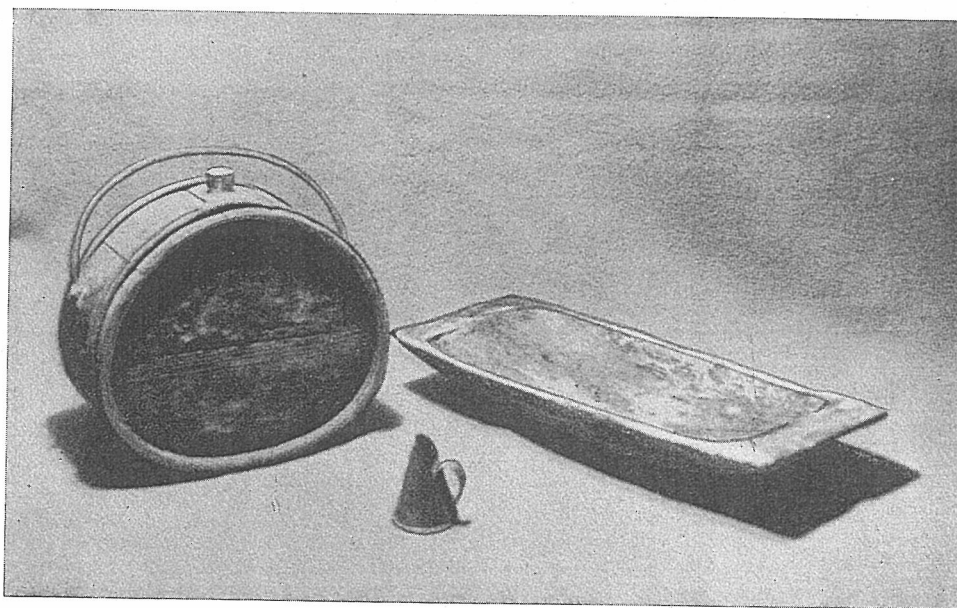
På sommaren 1744 kom åter ett piltebarn till världen på Viby n:r 6 och kristnades till samma namn som den avlidne brodern, Jeppa.

Ären gingo och Jöns Pehrsson förbättrade allt mer jordbruket. Skördarna blevo rikare och silverförrådet ökades såsom följd därav år för år. Äldsta dottern Anna hade blivit 22 år och många av byns unga män började hoppas på att få den vackra flickan, som därtill kunde förväntas få en nästan lika vacker hemgift. Men 1748 trolovades Anna med Anders Hansson, åbo på Vanneberga n:r 13, och den 18 januari 1749 stod bröllopet i Viby kyrka.

På sommaren samma år föddes Jöns Pehrssons och Ingar Pehrssdotters yngsta barn, dottern Hanna, som fick namn efter sin avlidna syster.

Jöns Pehrsson hade nu god hjälp av sin äldste son Anders och lantbruket förbättrades alltmer. Den 27 september 1752 gifte sig Anders emellertid med änkan Elna Pehrsdotter i Rinkaby och fick med henne skattehemmanet Rinkaby n:r 15 1/3 mantal, där han blev rusthållare.

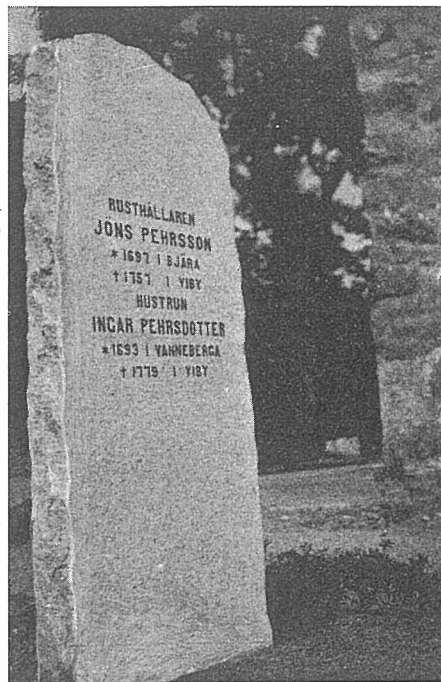
Nu var det Pehrs tur att visa, att han kunde bli fars hjälpreda. Visserligen var han inte mer än 13 år, men läsa och skriva kunde han som en hel karl. Det hade fadern lärt honom och nu skulle han lära honom att sköta en gård, så att han en gång skulle kunna vara skickad att övertaga Viby n:r 6, vartill han nu efter Anders' giftermål stod närmast. Läraktig och villig var Pehr och gott handlag hade han med djuren. Jöns Pehrsson började också med lugn tänka på den tid, då han skulle draga sig tillbaka på undantag och lämna gården åt sonen. Ibland gingo hans tankar

JÖNS PEHRSSONS OCH INGAR PEHRSDOTTERS BRÄNNVINSFLASKA OCH MÅTT SAMT "DRÖFTATRU"

ännu längre. Han drömde lantmannens dröm, att den jord, han brukat och som kostat så mycket arbete och möda, skulle gå från far till son, släktled efter släktled, och liksom faderns gård i Bjära bli en arvegård för hans efterkommande, som skulle nämna hans namn med samma vördnad som hans fader gjort med bonden Truls. I sådana tankar hände det ibland att han om kvällarna gick runt gården för att se, var han lämpligen skulle bygga undantagsstugan för sig och hustrun, men helt överens med sig själv, var den skulle ligga, kunde han inte bli och så fick saken anstå. Han behövde aldrig bygga. I Aprilis 1757 angreps Jöns Pehrsson av en magåkomma och den 27 i samma månad gick han bort som kyrkoboken säger av "obstruction och svullnad, 61 år". Söndagen därpå efter, strax före gudstjänsten, ägde begravningen rum på Viby kyrkogård.

Efter mannens död brukade Ingar Pehrsson med hjälp av barnen i fyra år gården, varefter sonen Pehr i samband med sitt giftermål övertog den. Ingar Pehrsson bodde dock kvar på gården under hela sin återstående livstid. Hon avled den 5 mars 1779 av "ålder och bräcklighet, 85 år gammal".

GRAVSTENEN ÖVER JÖNS PEHRSSON OCH INGAR PEHRSDOTTER Å VIBY KYRKOGRÅRD

Exh: d. 10 septbr: 1757.

År 1757 den 10 Majj blef efter wederbörligt förordnande laga boförteckning, wärdering och skifte hållit efter afl. Bonden Jöns Pehrsson som i lifstiden bebodt Krono Rusthålls Hemmanet N:o 6 $\frac{3}{8}$ Wiby och genom döden afled den 27 april, samt efter sig lemnadt sin K. hustru nu mera Ingar Pehrsson med Fem st. dess sammanafnade barn Sonen Anders gift till Rinkaby, Sonen Pär 18 åhr, Sohnen Jeppa 13 åhr, dottren Anna gift med Bonden Anders Hansson i Wanneberga af Göinge härad och dottren Hanna 8 åhr gammal; Hwarwid sig instälte å de omyndigas wägnar, den aflednes Bröderar Swen Pehrsson i Biära och Trued Pährsson från Winslöv, samt till akttagande af änkans rätt Nembdemannen Wäl förståndige Nills Nillson och Bonden Anders Hansson i Wanneberga, tillika med Sohnen Anders Jönsson i Rinkaby, och sedan änkan blef för mant at redeligen och på sitt samwete upgifwa all ägendomen, sådan som den wid dödstimman befants, tillgick med förrättningen, som fölljer; Nembligen

Silfrmt
Dlr. öre

Silfwer

1 förgylt skied med knapp och ringar skiänkt till Sonen Per väger $2\frac{1}{2}$ lod	4: —	
1 dito mindre skiänkt till Sonen Jeppa väger 2 lod	3: 16	
1 dito oförgylt skiänkt till dottern Hanna väger 3 lod	5: —	12: 16

Till dehlning

1 oförgylt bägare w. $4\frac{1}{2}$ lod	8: —	
1 d:o väger $4\frac{1}{2}$ lod	8: —	
1 oförgylt skied med knapp och ringar w. $2\frac{3}{4}$ lod	3: 16	
1 dito med långt skaft och knapp w. $3\frac{7}{8}$ lod ..	4: 16	24: —

Contante Penningar

1 Runstycke	100: —
-------------------	--------

Utestående fordringar

Organisten Westring i Åhus är skyldig efter förskrifning den 13 Martii 1755, hwarföre är pantsatt en förgylt Silfwer- bägare om $10\frac{1}{2}$ lods wigt	29: —	
Dito utan förskrifning emot Pant af en oförgylt bägare och en skied som w. $16\frac{1}{2}$ lod	40: —	69: —

Rusthålsåboen Trued Torkelson i Åhras- löf är skyldig efter förskrifning den 5 Julij 1756	120:—	
Interesse	8:—	128:—
Ryttaren Hindrich Lundgren i Lekewed är skyldig efter förskrifning den 14 Junij	10:—	
dito utan förskrifning	2:16	12:16
Husmannen Anders Erlandson i Wiby är skyldig efter förskrifning den 15 april 1756	40:—	
dito är skyldig efter förskrifning den 2 Nov. 1756	14:—	
Ryttaren Jöns Wiberg i Balsby, och skyldig efter förskrifning den 1 Julij 1756	33:—	
H:r Capitain Furman i Wiby är skyldig	14:8	410:24
Hwarföre är pantsatt en liten förgylt Silfwer- tomlare och et stort supemats fat av Teen.		

Koppar

1 Kiettel väger 18 mk. à 24 öre	13:16	
1 dito väger 9 mk. à 22 öre	6:6	
1 dito väger sedan för järnörönen afdragit är 20 mk. à 20 öre	12:16	
1 liten innemurad kiettel för	6:—	
1 brännewins tyg inmurat med hatt och bröstet på wapnhaus loftet insatt wärderas	50:—	
1 koppar si förteent	1:16	89:22

Malm

1 gryta väger 22 mk. à 20 öre	13:24	
1 dito väger 11 mk. à 20 öre	6:28	
1 dito väger 14 mk. à 16 öre	7:—	
1 dito väger 7 mk. à 16 öre	3:16	
1 d:o väger 9 mk. à 16 öre	4:16	
1 mortare med stöt	3:—	38:20

Teen

1 stort flat fat väger 6 mk. à 14 öre	2:20	
1 dito väger 3 ½ mk. à 14 öre	1:17	
1 tenstake för	—:16	4:21

Järnwahror

1 kakelugn	16:—	
3 st. lijar à 12 öre	1:4	

11 gamla ärta liar à 3 öre	1: 1
5 st. seglar à 6 öre	—: 30
5 dito à 3 öre	—: 15
1 wedyxa	—: 16
1 handyxa	—: 12
1 dito sämbre	—: 6
1 wedyxa sämbre	—: 12
1 dito	—: 12
1 haxyxa	—: 16
2:ne järnblöder à 10 öre	—: 20
1 bandknif	—: 4
1 dömlingsnafwer	—: 8
1 gammal halfnafwer	—: 4
1 grepenafwer	—: 4
1 bredt huggejärn	—: 10
1 hålisare	—: 6
2 axelhuggejärn à 3 öre	—: 6
1 handsåg	—: 8
1 liusestake	—: 16
1 järnstång	—: 28
1 gammalt pannejärn	—: 24
1 järnskiöffel	—: 8
1 dito	—: 4
1 dito	—: 2
1 gammal skiärekista med knif	—: 24
1 dito sämbre	—: 12
1 del gammalt järn	1:—
3 st. hötiufwor à 6 öre	—: 18
1 liten dito	—: 4
1 gammal sadel med betsell	1: 16
1 par nya lädersehlar utan töm	3:—
1 par gamla älgskinssehlar med töm	1: 16
1 par dito utan töm	—: 24
1 par d:o dito med töm	1: 16
1 par d:o sämbre	—: 24
1 plog med dess behör	2:—
1 årr med bill	—: 20
1 dito sämbre	—: 16
1 dito än sämbre	—: 14
4 st. gamla d:o à 10 öre	1: 8
2 st. hors ok à 16 öre	1:—
1 d:o sämbre	—: 8
1 hammar och tång	—: 16

45:—

Trävaror

1 furuskåp med 2:ne dörrar och rum	1: 16
1 gråmålad ekekista	8:—
1 järnbeslagen ekekista	5:—
1 dito sämbre utan lås	1: 24
1 liten beslagen furukista	2:—
1 furubord med skrafwe	1: 16
1 järnbeslagen ekekista	3:—
1 gammal ekekista	—: 20
1 ny säng af furu	1: 16
2:ne harfwa à 12 öre	—: 24
1 skogwagn	1: 24
1 dito sämbre	1: 16
1 dito än sämbre	1:—
2:ne höstwagnar utan hjuhl à 1 dlr	2:—
2:ne st. slädar à 24 öre	1: 16
1 dito sämbre	—: 12
2:ne heltunnor à 24 öre	1: 16
3 halftunnor à 12 öre	1: 4
2:ne fierdingar à 8 öre	—: 16
1 leckankare	—: 16
1 halfankar	—: 10
2:ne wattensåar à 6 öre	—: 12
4 st. sibötter à 3 öre	—: 12
1 bärebötta	—: 4
3 spanna à 4 öre	—: 12
1 miölkebötta	—: 4
1 drickesfiärding	—: 16
1 gammal halftunna	—: 4
1 gammal silla halftunna	—: 4
1 miöhlkista	3:—
1 stort furukar	2:—
1 d:o sämbre	1: 16
1 d:o än sämbre	1:—
1 gl. eketunna med öron	—: 6
1 gammal ekespan	—: 4
1 liten furubalga med öron	—: 4
1 liten leijel	—: 2
1 kiärna	—: 6
1 miölkebötta	—: 4
1 baketråg	—: 8

48: 12

Sängkläder

Änkans säng den hon begiär få i stället på sin fördel, värderad till		20: —
1 röd och grönrandig ullen öfwerdyna	4: —	
1 ny ullen blårandig d:o	5: 16	
1 ullen swartrandig underdyna	3: —	
1 ny ullen blårandig öfwerdyna	4: 14	
1 swartrandig ullen dyna	3: —	
1 ullen blårandig öfwerdyna	4: —	
1 dito gammal med breda och smala blå renner ..	2: 16	
1 dito	2: —	
2:ne linna blårandiga höfdadynor à 7 dlr	2: —	
1 gammal gul och blårandig d:o	—: 24	
1 par örngått med spetsar	3: —	
1 par d:o sämbre	2: —	
1 d:o sämbre	—: 28	
1 rödlakans åkedyndyna	2: —	
1 dito trätt	1: 16	
1 dito	1: 16	
2:ne rölakans hyende	1: 16	
2:ne trädde d:o à 16 öre	1: —	
1 dito trätt på linnen bått	—: 16	
1 rölakens hyende	—: 24	
1 trätt kläde	3: —	
1 dito af lika	3: —	
1 dito gammalt	1: 16	
1 trätt nytt kläde på linnen bått	3: 16	
1 dito	3: —	
1 trätt åkedyndyna 3 al. lång	1: 16	
1 bänkedyndyna 6 al. lång	3: 24	65: 4

Linkläder

1 blårutig drättaduk 46 al. lång à 10 öre	14: 12	
1 dito 34 al. lång à 10 öre	10: 20	
1 blårandigt handkläde med spetsar	—: 24	
1 dito	—: 28	
1 dito mindre	—: 16	
5 st. lärofts handdukar à 20 öre	3: 4	
1 par lärofts lakan med synad	3: —	
1 läroftslakan	1: 16	
2:ne dito gamla à 16 öre	1: —	
2:ne hampe läroftslakan af twäskaft	2: —	
1 bordduk af doppedräll 10 al. à 8 öre alnen	2: 16	

1 dito 9 al. à 8 öre	2: 8	
1 dito gammal 8 al. à 4 öre	1:—	
3 st. nya tvåskafts höfdadynewar med guhla rän- ner à 24 öre	2: 8	45: 24

Häste Creatur

1 brun stiernet häst 6 åhr	30:—	
1 brunstiernet häst 9 åhr	24:—	
1 mörkbrun häst 15 åhr	12:—	
1 svartbrun blinn wrinsk 15 åhr	4:—	
1 brunstiernet stoo 11 åhr	24:—	
1 brunstiernet stoo 9 åhr	16:—	
1 swart föllsing i 4:de åhret	14:—	
1 dito swartbläsig 2 åhr	13:—	
1 brun föllja 4 åhr	15:—	
1 swart fiohlföllja	15:—	
1 brunbläsig föllja 7 åhr	10:—	177:—

Fä Creatur

1 blackhjelmet koo	14:—	
1 rödbroket koo	12:—	
1 rödstiernet koo	10:—	
1 rödhielmet dito	11:—	
1 brunstiernet qwia	7:—	
1 swarthielmet qwia	6: 16	
1 swart och geret qwia	5:—	
1 rödhielmet stut	7:—	
1 dito	6:—	
1 röddraket forkalf	3:—	
1 rödhielmet stutkalf 1 åhr	1: 24	
1 rödhielmet qwiekalf	1: 16	
1 rödbroket stut	16:—	
1 röddraket	17:—	117:—

Swin

1 swart soo	2:—	
1 swart bältet soo	1: 16	
1 swart soo	2:—	
1 röd katte	1:—	
1 swart d:o	1:—	
8 st. grisar à 12 öre	3:—	10: 16

Fåår

14 st. får med lamb à 2 dlr	28:—	
1 hwit währ	1: 16	29: 16
5 gamla giäss à 16 öre		2: 16

Spannemåhl

Utsådt råg 2 ½ t:r à 10 dlr	25:—	
7 t:r korn à 6 dlr 16 öre	45: 16	
3 t:r hafre à 2 dlr 8 öre	6: 24	
2 ½ t:a ärter à 10 öre	20:—	
1 t:a weckor	10:—	
2 skieppor bönor	3: 16	110: 24
Hemmanet består af 3/8 Krono Rusthåll wärderas till		112: 16
	Summa	1364: 31

Härefter tillfrågades Anders Jönsson och Anders Hansson om de willja återbära hwad de redan i hemgift undfått och nu gå i arf med änkan och de omyndige, hwarpå de sig utlåta: at de äro nögde med hwad de undfådt och lemna änkan och de omyndiga till dehlning sins emellan hwad i sterbhuset nu finnes så af lösoron, som hemmanet, dock förbehålla de sig, oaktat det af deras afledne K. Fader och Swärfader samt moder uprättade Testamente, at om någon af de omyndiga skulle med döden afgå, efter dem niuta tillbörlig och lagl. arfsrätt enär de omyndiga genom moderens huushållning och omsorg fådt till dem upfylla, hwad de nu brista emot det de Anders Pålsson och Anders Hansson i hemgift undfådt; hwarmed enkan och förmyndarne förklarade sig nögde wara. Slutel. tillät moder och alla arfwingarne med förmyndarne, att dottern Hanna efter den aflednas gjorde muntel. förordnande skall gå i lika arfsrätt med sine bröder, så at hon ej mindre än sin syster må i sin arfsrätt lidande blifwa.

Att ingen ägendom med willja eller wettskap undandölgt eller utlemnat är, utan alt riktigt upgifwit betygar iag med Ed om så påfordras skulle. Ut supra

Jngar I P D Pärsdoter.

Å de omyndigas och änkans wägnar underskrifwa

Swän S P Pärson
i Bjära

Troet T P Pärson
i Winslöf

Å ankans vägnar

Nills Nillson
i Wanneberga

Anders A I Jönson
i Rinkaby

Anders A H Hansson
i Wannebärga

Såsom skiftes och wärderingsmän underskrifwa

Åke Å A Abrahamson.

Swen S M Mickelsson.

I anledning af föregående inventario kommer nu först följande af sterbhusets samfalta ägendom at giäldas. Nembl.

1:o Skiftesomkostnaden med det mera 41 dlr.

Utlägg

uti de upförda 100:de dlr i Runstycke ..... 41:—
2:o till nemdes och wärderingsmännen 2 dlr

Utlägg

uti samma 100:de dlr ..... 2:—
3:tio the fattigas andel 1 dlr 24 öre

Utlägg

uti bem:te 100 dlr smt 1: 24
Hwad de öfwer blefne 55 dlr 8 öre smt angår, af dessa
100:de dlr smt, så har änkan dem sig förbehållit till likstohlens afbetalning begrafningskåstnaden med det mera,
af hwilka således här utförde warda 55: 8
4:o Carta Sigillata om 2:ne Exemplair 14 öre

Utlägg

1 dito än sämbre bill ..... —: 14
5. ankans säng den hon i stellet för fördelen och mårgongåfwan sig förbehållit utföres här ..... 20:—
6. När således skiftesomkåstnaden med det mera af sterbhusets samfalta ägendomb afdragit är blir öfrigt, modren och barnen emellan till delning 1232 dlr 3 öre smt, hwaraf änkan tillfaller $\frac{1}{3}$ dehl 410 dlr 22 $\frac{1}{3}$ öre smt, och hwarttill utlagt warder uti Crono rusthållshemmanet 37: 16
1 oförgylt silfwerbägare wäger 4 $\frac{1}{2}$ lod ..... —: 8

1 innemurad brännestyg för	50:—
1 d:o malmgryta väger 9 mk. à 16 öre	4:16
1 mortare med stöt	3:—
Fordringen hos organisten Westring i Åhus utan förskrifning	40:—
Fordringen hos Anders Erlandson i Wiby efter förskrifning	40:—
Fordringen hos ryttaren Hindrik Lundgren i Leke- wed	12:16
Undfår i fordringen af	10:—
1 brunstiernet häst 6 år gammal	30:—
1 brunstiernet stoo	16:—
1 dito swartbläsigt föllsing	13:—
1 rödbroket koo	12:—
1 rödstiernet koo	10:—
1 rödbroket stut	17:—
8 st. grisar à 12 öre	3:—
4 st. fåar med lamb à 2 dlr	8:—
utsått råg 2 ½ t:a à 10 dlr	25:—
1 tunna weckor	10:—
5 st. giäss à 16 öre	2:16
1 ullen blårandig öfwerdyna	4:—
1 par örnegått med spetsar	3:—
1 rödlakans åkedyndyn	2:—
2:ne trädde hyende	1:—
1 trädtt nytt kläde på linnen bottn	3:16
1 bänkedyndyn 6 al. lång	3:24
2:ne linna blårandiga höfdadyner à 1 dlr	2:—
1 trätt rölakanshyende på linnen bottn	—:16
1 rölakans hyende	—:24
1 d:o drätteduk 34 al. lång à 10 öre al.	10:20
1 bordduk af droppedräll 10 al. lång à 8 öre	2:16
1 läroftslakan	1:16
1 dito blårandigt handkläde, mindre	—:16
1 furuskåp med 2:ne dörrar och 4 rum	1:16
1 d:o sämbre kista utan lås	1:24
1 järnbeslagen ekekista	3:—
2:ne höstwagnar utan hjuhl	2:—
1 leckankare	—:16
1 halfankare	—:10
2:ne wattensåar à 6 öre	—:12
1 stort furukar	2:—
2:ne heltunnor	1:16

1 ny säng af furu	1: 16
1 gl. tunna med öron	—: 6
3 st. spanna à 4 öre	—: 12
1 dito sämbre skogwagn	1: —
1 gammal sille halftunna	—: 4
1 par nya lädersehlar utan töm	3: —
1 pannejärn	—: 24
1 järnskiöffel	—: 8
4 st. gamla årr à 10 öre	1: 8
1 dito sämbre skiärekista	—: 12
1 weyxa	—: 16
1 hålisare	—: 6
1 liusestake	—: 16
1 liten hötiufwa	—: 4

410: 22

Sedan blir öfrigt de 3:ne barnen emellan till dehlning 833 dlr 27 öre smt, hwaraf hwarje undfår efter begifwandet i inventario lika, nembl. 277 dlr 30 $\frac{1}{3}$ öre smt, ock kommer på sonen Pärs lott följande.

Uti Crono Rusthåls hemmanet	25: —
1 förgylt bågare väger 4 $\frac{1}{2}$ lod	8: —
1 kopparkittel väger sedan för järnörönen afdragit är, 20 mk à 20 öre mkn	12: 16
1 malmgryta väger 22 mkr à 20 öre mkn	13: 24
1 teenstake	—: 16
resten af Hindrick Lundgrens fordring	4: —
organisten Westrings fordran i Åhus efter förskrifning den 13 martii 1755	29: —
Fordringen hos Herr Capitain Fårman	14: 8
1 järn kakelugn	16: —
1 furubord med skrafwe	1: 16
1 järnbeslagen ekekista	5: —
2:ne st. harfwa	—: 24
1 sämbre släda	—: 12
2:ne fierdingar	—: 16
1 bärebötta	—: 4
1 gammal halftunna	—: 4
1 liten furubalga med öron	—: 4
1 kerna	—: 6
1 miölkebötta	—: 4
1 baketråg	—: 8
1 ullen swartrandig underdyna	3: —
1 ny ullen blårandig öfwerdyna	4: 16

1 par dito örnegådt	2:—
1 dito trätt åkedynd	1:16
1 dito	1:16
1 dito nytt trätt kläde	3:—
1 blårutigt drettaduk 46 al. lång	14:12
5 lärofts handdukar	3:4
1 blårandigt handkläde med spetsar	—:24
1 dito	—:28
1 brunstiernet häst 9 åhr gammal	24:—
1 mörkbrun häst 15 åhr	12:—
1 swartbrun blin wrinsk	4:—
1 blackhielmet koo	14:—
1 rödhielmet d:o	11:—
1 rödhielmet qwiekalf	1:16
1 swartbältet soo	1:16
1 rödkatte	1:—
3 st. fåår med lamb	6:—
1 hwit wädur	1:16
3 tunnor korn à 6 dlr 16 öre	19:16
1 t:a hafre	2:8
2 skieppor bönor	3:16
1 förtent kåpparsi	1:16
1 miöhlkista	3:—
1 förgylt skied med knapp	4:—
1 sämbre furukahr	1:—
bekommer sin fyllnad uti	
1 hugyxe	—: $\frac{1}{3}$ 277: 30 $\frac{1}{3}$
8. Sonen Jeppas lott 277 dlr 30 $\frac{1}{3}$ öre	

Utlägg

Uti Krono Rusthållshemmanet	25:—
1 oförgylt skied med knapp	3:16
1 mindre skied, som är skiänkt	3:16
1 dito kopparkiettel väger 9 mk. à 22 öre	6:6
1 liten innemurad kiettel	6:—
1 dito malmgryta väger 4 mk	6:28
1 dito	3:16
1 dito teenfat	1:17
bekommer halfwa dehlen uti Trued Torkelsons skuld i Åhraslöf	64:—
dito uti ryttaren Jöns Wibergs skuld	15:—
1 brunt stiernet stoo 11 åhr	24:—
1 swart föllja	15:—

1 brunstiernet qwia	7:—
1 swarthielmet qwia	6:16
1 röddraket fiorkalf	3:—
1 dito hielmet stut	6:—
1 rödhielmet stutkalf	1:24
1 swart soo	2:—
4 st. får med lamb à 2 dlr	8:—
2 tr korn à 6 dlr 16 öre	13:—
2 tr hafre	4:16
1 ta ärter	10:—
1 swartrandig ullen underdyna	3:—
1 dito öfwerdyna med smala blå renner	2:16
1 dito	2:—
1 trätt åkedyne 3 al. lång	1:16
1 gammalt trätt kläde	1:16
1 dito sämbre örnegått	—:28
1 par läroft lakan med synad	3:—
1 dito bordduk 8 al. lång à 4 öre	1:—
1 dito 9 al. lång à 8 öre	2:8
3 st. liar	1:4
5 dito seglar à 3 öre	—:15
1 handyxa	—:12
1 sämbre weyxa	—:12
1 båndknif	—:4
1 dömlingnafware	—:8
1 gl. halfnafware	—:4
1 bredt huggejärn	—:10
1 handsåg	—:8
1 järnskiöffel	—:4
1 gammal skiärekista med knif	—:24
3 st. höötiufwor à 6 öre	—:18
1 par gl. älgskinssehlar med töm	1:16
1 par dito utan töm	—:24
1 årr med bill	—:20
1 dito sämbre	—:16
2 st. horsok à 16 öre	1:—
1 liten beslagen furukista skiänkt	2:—
1 skogwagn	1:24
2:ne st. slädar	1:16
1 dito sämbre kar	1:16
1 plog med dess behör	2:—
1 trätt kläde	3:—
3 st. små tvåskafts höfdadynewar	2:8

2:ne dito gamla lakan	1:—	
bekommit sin fyllnad uti		
1 hugyxa	—: 8 $\frac{1}{3}$	277: 30 $\frac{1}{3}$
9. Dotteren Hannas lott 277 dlr 30 $\frac{1}{3}$.		

Utlägg

Uti Krono Rusthållshemmanet	25:—
1 dito lång silfwerskiéd med knapp	4: 16
1 dito oförgylt skiänkt	5:—
1 kopparkiettel wäger 18 mk.	13: 16
1 dito malmgryta w: 14 mk.	7:—
1 stort flat teenfat	2: 20
bekommit halfwa delen uti Trued Torkels skuld från Åraslöf	64:—
Uti Rytteren Wibergs skuld	18:—
1 swart fölsing 4 åhr	14:—
1 brun föllja 4 åhr	15:—
1 brunbläsig föllja 7 åhr	10:—
1 swartgeret qwiga	5:—
1 rödhielmet stut	7:—
1 rödbroket stut	16:—
1 swart soo	2:—
1 swart katte	1:—
3 st. får à 2 dlr	6:—
1 t:a ärter	10:—
2 t:r korn	13:—
11 gamla ärtaliar	1: 1
5 st. seglar	—: 30
1 dito handyxa	—: 6
1 dito wedyxa	—: 12
2:ne järnbläde	—: 20
1 grepenafwer	—: 4
2 axelhuggejärn	—: 6
1 järnstång	—: 28
1 dito järnskiöffel	—: 2
1 dehl gammalt järn	1:—
1 gl. sadel med betsel	1: 16
1 par dito älgskinssehlar med töm	1: 16
1 par dito	—: 24
1 sämbre horsok	—: 8
Hammare och tång	—: 16
1 gråmålad ekekista skiänkt	8:—
1 gammal ekekista	—: 20

1 dito sämbre skogwagn	1: 16	
3 halftunnor	1: 4	
4 st. sibytter	—: 12	
1 miölkebötta	—: 4	
1 drickesfierding	—: 16	
1 ekespann	—: 4	
1 liten legel	—: 2	
1 röd och rödrandig ullen öfwerdyna	4: —	
1 dito ullen ny och blårandig	5: 16	
1 gammal guhlblårandig höfdadyna	—: 24	
2:ne rölakans hyende	1: 16	
1 dito trätt kläde	3: —	
2:ne hampelärfts lakan	2: —	
bekommit fyllnaden uti 1 hugyxa	—: 7 $\frac{1}{3}$	277: 30 $\frac{1}{3}$
	<u>Summa</u>	1364: 31

Rätteligen wara skiftat och delt, betygat

Efter förordnande
Christ. Hagelberg.

Villands härads bouppteckningar.

PEHR JÖNSSON

född 1739 i Vanneberga, döpt 11 mars samma år
död 3 mars 1789 i Viby

Föräldrar: Jöns Pehrsson och Ingar Pehrsdotter.

Gift den 29 november 1761 med

AGDA OLAUSDOTTER

född 18 maj 1739 i Håslöv

död 17 mars 1802 i Viby

Föräldrar: bonden Olaus Månsson och hans hustru.

Barn:

Jöns	född	9 september	1762
Jöns	„	19 augusti	1764
Jeppa	„	20 juni	1767
Anna	„	30 september	1770
Jöns	„	4 april	1775

Det var på eftermiddagen Sancta Catharina dag den 25 november anno 1761. Utearbetet för dagen var slut och skymningen började falla. På bygatan utanför kronorusthållshemmanet n:r 6 i Viby stod den unge ägaren och betraktade sin gård. Så hade han stått många gånger sedan faderns bortgång och funderat över, huru han bäst skulle kunna förvalta arvet och fullfölja faderns arbete på gårdens förbättring. Ett av de svåraste hindren för jordbrukets utveckling hade ju nu blivit undanröjt, sedan på Jacob Faggots initiativ förordningen av 1757 om hemmansägors läggande i storskift blivit genomförd, och Pehr Jönsson hyste stora planer. Det hade talats om, att man skulle kunna odla en ny sorts rotfrukt, som skulle heta potatis och som skulle kunna ersätta rovarna. Sedan man bara vant sig vid den, skulle den smaka riktigt gott och ränta bra skulle den också. Nu gällde det bara att komma över litet utsäde, men om man körde in till Kristianstad, skulle väl den saken kunna ordnas. Och tankarna gingo vidare. Tobak skulle han odla mer än förr, ty det lönade sig, och när det nu kom en ungmor i huset, som kunde ta hand om linskörden, nog skulle han så lin, så hon fick så mycket hon ville. Men vid tanken på den blivande ungmoran fick Pehr Jönsson brått in för att se, huru långt mor, syster Hanna och pigorna hunnit med förberedelserna till bröllopet, som skulle stånda om fyra dagar. Det skulle visserligen hållas i brudens hem i Håslöv, några kilometer från Viby, men icke förty skulle brudgummens hem visa vad det förmådde, när de nygifta kommo hem från bröllopsgården. Allt silver, koppar och tenn var nypolerat. Kistehusets skatter voro framtagna och mor höll nu som bäst på att pryda stugan med bänkalängder och täcken, drättar och jynnen. Den stora himlingasängen hade fått nya förlåtar och täcken och allt började se färdigt ut.

När den 29 november randades, då var också hela rusthållaregården smyckad till fest och redo att taga emot de nygifta, när de efter festligheternas slut skulle komma till Viby. I sitt hem i Håslöv kläddes Agda Olausdotter till brud under iakttagande av alla de försiktighetsmått, som måste till för att lyckan skulle bli bestående i äktenskapet. Så satte sig bröllopståget i rörelse mot Viby kyrka. Bröllopsvagnarna voro vackert utsmyckade, i vagnarna lyste täcken och i de målade sätena agedynor, allt hemgjort. Främst redo spelmännen och därefter kom brudparet, varefter alla gästerna följde par om par. I samma ordning tågade man in i kyrkan, där brudparet satte sig i brudstolen framme i koret. Efter vigselakten, varunder brudparet knäböjde på en pall, hölls predikan i vanlig ordning. Sedan den var slut och prästen gått för altaret, sjöngs brudmässan över brudparet, som nu åter rest sig och gått fram till vigselpallen. Efter det gudstjänsten på sedvanligt sätt avslutats, vidtog festen i brudens hem, vilken avslutades med den s. k. sängledning, som började med psalmsång och sedan bestod i ett tal av prästen, varefter han och sedan alla gästerna önskade brudparet lycka. Men dessförinnan satt man till bords vid en festmåltid, som varade i flera timmar och därefter dans

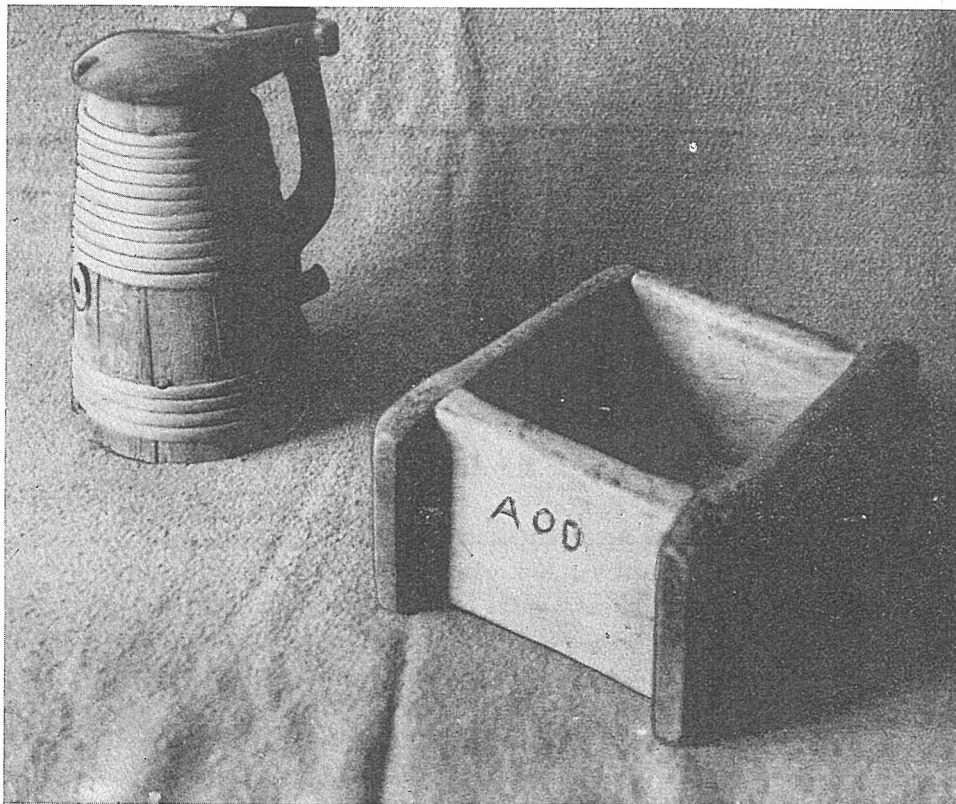

VIBY KYRKA

sade man till dess kronan dansats av bruden. I ännu två dagar fortsattes festandet och först på fjärde dagen forslades brudens hemgift på vagnar till hennes nya hem och ungfär och ungmor följde själva med för att se till att allt ställdes i ordning för de väntade gästerna.

Så småningom började vardagens sysslor och Agda Olausdotter fick genast mycket att stå i. Förberedelserna till julen måste påbörjas. Det tog tid att mala, sikta, mälta och brygga. Julölet skulle vara färdigt till den 9 december, för det hette ju "Anna med kanna". Dessutom skulle det bykas, det var lyckligtvis inte så mycket i år, då det varit storbyk innan bröllopet, men nog räckte göromålen till, då man måste slakta, baka och stöpa ljus, först och främst det stora tre eller femarmade julljuset, som skulle stå på bordet julafton och sedan kyrkljuset, som man skulle taga med sig till julottan, och sedan alla de vanliga ljusen. Pehr Jönsson hade ord om sig att alltid vara framme med sina sysslor och långt innan Lucia hade han också säden tröskad. De finaste kärvarna hade han själv, innan tröskningen började, tagit undan till julölet och julbrödet och det

AGDA OLAUSDOTTERS STÅNKA OCH OSTFORM

var med en stolthet, som var svår att dölja, som han nu visade dem för sin hustru.

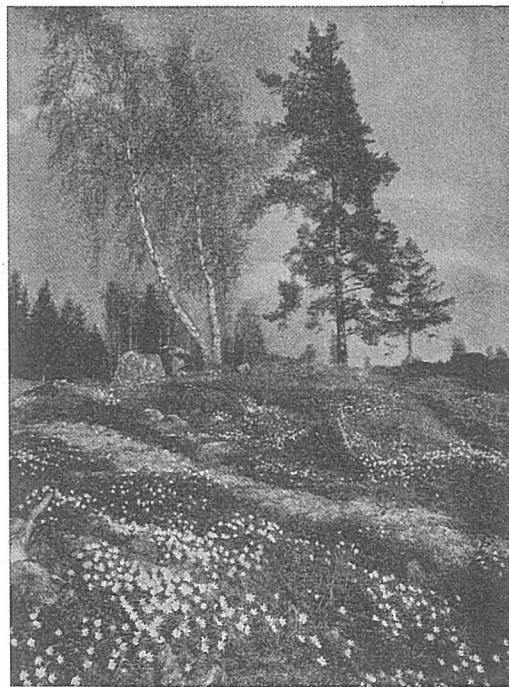
När julaftonen kom, var allt färdigt, det återstod bara att breda ut julhalmen på golven och sätta upp de sista vävnaderna på väggarna. Också i stallet var det julfint. Pehr Jönsson gick själv omkring och gav djuren deras extra julportion och hans unga hustru kom med grötfatet till tomtén. Så var det tid att duka julbordet inne i stugan och de "tolv dagarna", den heligaste tiden på hela året hade börjat.

Juldagens morgon voro alla tidigt uppe för att komma i tid till jultottan. När den var slut, gällde det att fortast möjligt komma hem, ty den som kom först till sin gård, fick först sin gröda inkörd. Juldagen måste man sedan hålla sig i stillhet. Inget arbete fick uträttas och inga besök hos grannarna fingo göras. Ett gammalt talesätt sade också, att "folk, som ej ha så mycket skick att de hålla sig hemma juldagen, har man rättighet kasta köttspadet efter, när de gå sin väg".

På annandagen började "julstugorna", då man varje kväll dansade i olika gårdar ända till nyårsdagen, som var en märkesdag så till vida som att fortsättningen av året skulle bli början lik. Och det blev ett gott år för det unga husbondefolket på Viby n:r 6. Allt gick dem väl i händer. Allt kom i jorden på rätt tid. Höskörden var avslutad innan Olofsdagen och väl var det, ty se'n "brynte Ola lien" och det gick inte att hösta mer. I början av augusti fick Pehr Jönsson tre korn, i mössan, när han slog mösskanten mot sädesaxen, och då var säden mogen, alldeles som den borde vara. Och den 9 september 1762 föddes en gosse på rusthållaregården och lyckan tycktes de unga föräldrarna fullständig. Efter farsfadern fick den nyfödde namnet Jöns och när Pehr Jönsson stod vid den gamla vaggan, som han själv en gång legat i, och såg på den lille, då drömde han vidare på sin faders dröm om gården, som skulle gå från far till son, släktled efter släktled. Med ännu större iver än förr arbetade han på att göra gården till den förnämsta i byn och den odlingsbara marken tycktes honom alltid för liten. Den ville inte räcka till för allt, vad han tänkte så och sätta, men nu till våren skulle han försöka odla mer mark.

Och våren kom, men med den kom kopporna till byn. Jöns sjuknade och den 31 mars 1763 var hans korta liv lyktat. Det var ett fasansfullt slag för föräldrarna och kanske mest för Pehr Jönsson, som med en gång såg sin stolta lyckodröm slagen i spillror. Det var inte lätt att med samma lust gripa sig an med arbetet, men gården, den fanns ju och den fick inte försummas. Och månad efter månad gick, glädjelös och tung, tills den 19 augusti 1764 en ny liten Jöns såg dagens ljus på Viby n:r 6. Lyckan började åter lysa. Det kom ny kraft i Pehr Jönssons arbete och inne i stugan dunkade åter vävstolen i sin gamla takt. Lille Jöns jollrade, skratade och växte och den dag, då han med ett stadigt tag om fars pek-

finger tog sina första stapplande steg, då var Pehr Jönsson mäktigt stolt. Vid jultiden 1765 började det viskas om att kopporna på nytt kommit till Sverige. Strax efter nyår hade den fruktade sjukdomen nått Viby och den 26 februari 1766 föll Jöns offer för den. Sorgen lamslog hela gården. För andra gången hade arvtagaren ryckts bort och livet tycktes föräldrarna grymt och meningslöst. Tyst och håglös satt Pehr Jönsson på kakelugnsbänken och stilla och förgråten skötte Agda Olausdotter sina sysslor. Men

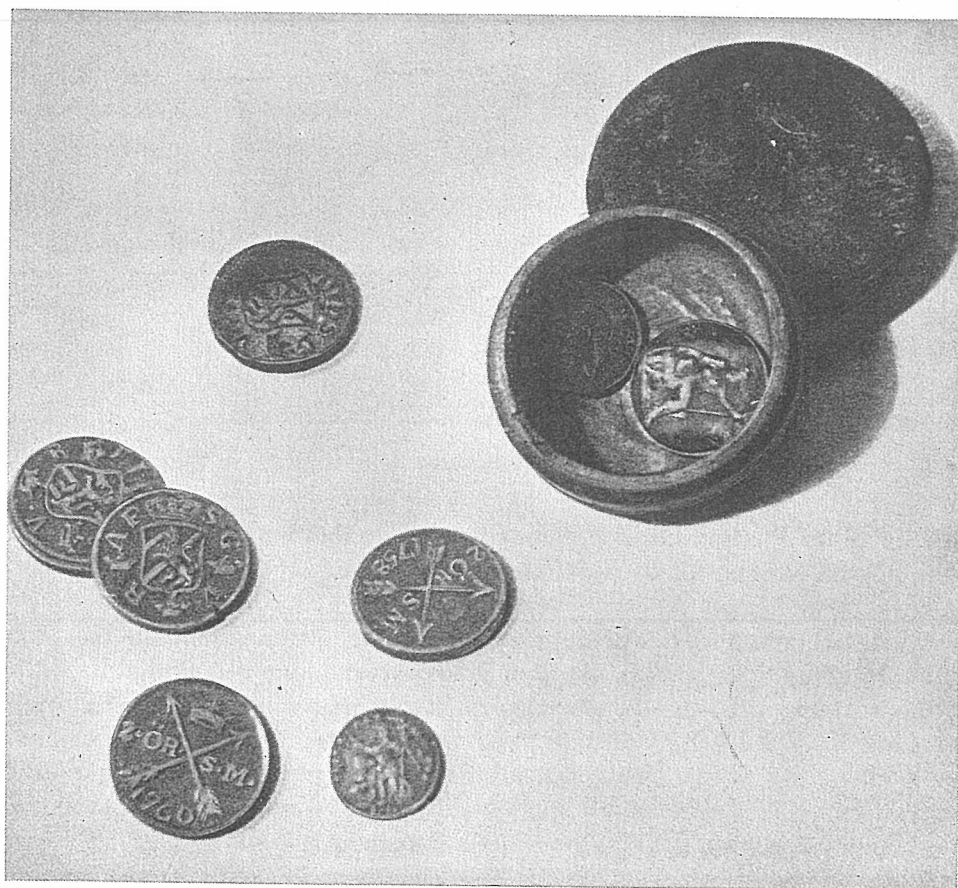

OCH VÅREN KOM —

när de andra åboarna började våra, då vaknade åter tanken på gården, som inte fick misskötas, till liv hos Pehr Jönsson. Det var känslan för fädernesgården, som hjälpte honom över sorgen och som förmådde honom att fortsätta arbetet. Nog hände det mer än en gång, att han stannade hästarna framför årdret och tänkte på den lille parvel, som nu skulle ha följt honom i fåran och som en gång skulle tagit tömmarna efter honom. Men så satte han med ett beslutsamt ryck hästarna åter i gång: han fick inte ge upp, gården skulle skötas så, att han en gång på domens dag kunde stå till svars för, huru han förvaltats det pund, som blivit honom givet.

Våren hade gått och åter var det sommar. Att midsommarhelgen var i antågande märktes litet varstans. Rusthållaregården lyste vit och nyputsad. Innan midsommar skulle ju de nedregnade och spruckna lerslagna

väggarna vara "omklinta" och nykalkade. På varje port och uthusdörr sågs ett vitt kors, man måste i tid säkra sig för de onda andemakter, som voro i rörelse i midsommarnatten. Källandet var nykapat, sängarna i haven fria från ogräs och gångarna krattade. I stugan sken midsommarsolen in genom de små grönskiftande fönsterrutorna och lyste på lavendeln, liljorna och de halvutslagna pionarosorna, som plockats in i fönsterkarmarna. På den stora spisen och på ståklockan hade majats med löv och blomster. Och i den stora himlingasängen låg Agda Olausdotter med den nyfödde sonen och tog emot besök av alla byns kvinnor, som kommit med barnsängsgröten. Det var korngryns eller bovetebröt med en stor smörhåla i mitten av faten. Av allt måste den nyblivna modern smaka och därtill äta en stor runtenomsmad och dricka ett rejält glas brännvin. Så var bruket och det kunde man inte komma ifrån. Det var en lycklig fader, som söndagen därpå i kyrkan hörde prästen från predikstolen frambara

KOPPARPENGAR FRÅN PEHR JÖNSSONS TID